

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

N° 266.

in ff.

1117.

D. 4.

antea e supplell. Fe Wateri.

BIBLIOTHECA
REUVENSIANA.

ANTWOORD

van

MARCUS ZVERIVS van BOXHORN,

Gegeven

Op de V R A A G H E N,

hem voorgesteld over de Bediedinge van de

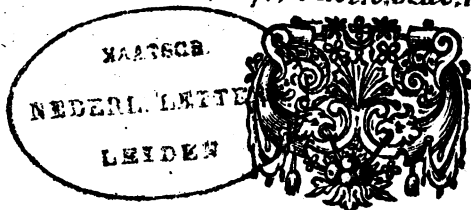
A F G O D I N N E

NEHALENNIA,

Onlanx uytghegeven.

In welcke de gheimeine herkomste van der Grieecken,
Romeinen, ende Duytschen Tale uyt den Scythen
duydelyck bewesen, ende verscheiden Oudheden
van dese Volckeren grondelyck ontdeckt
ende verklaert worden.

Confer Dav. D. Scav. 1703. p. 142.

TOT LEYDEN,

By WILLEM CHRISTIAENS VANDER BOXE.

clō lō c xlvii.

CHICAGO, ILL.

August 10

Dear Mr. [Name]

I have your letter of August 8.

Very truly yours,

A N T W O O R D

van

MARCUS ZVERIVS van BOXHORN,

Ghegheven

Op de Vragen, voorghestelt over de Bediedinghe
van de Afgodinne

N E H A L E N N I A.

E my voorghehouden ende opgedraghen Vragen, hebbe ick geern ende vriendtlijk ontfangen, als vvel siende, dat sy quamen van goeder handt, dat is te seggen, van soodanige, die voorsichtelijck met eene soo lange tijdt verduysterde, ende by het meêrdere deel tot noch toe verstooten of onbekende vvaerheyt, in dese striblige en blinde eeuwve, goede ende verseeckerde kennisse ofte vriendtschap soecken te maecken. Ick houde hier dan oock, en groete haer voor rechte en gevenschte vrienden, niet van my (dat kan elders reden en plaetse hebben) maer van de vvaerheyt. Twijfelen moet het beginsel zijn in het uytvinden van de vvaerheyt, om dat het einde daer van is, niet te twijfelen. Die sonder achterdocht ende dubbinghe aenghenomen hebben het

A 2

gene

gene by ghelegentheyt van de ontdeckte Afgodinne
 N E H A L E N N I A , niet soo seer door my be-
 vvesen, als vvel ter loop aengevvesen is, vervvijse
 ick, als bequamer zijnde om vvijs gemaect, als vvijs
 te vverden. Tvvijfelen alleen hebbe ick van rechtsin-
 nige vervvacht. Dese is de rechte ende heerevvech
 om eenmael tot de vvaerheit te geraecken. Ick ge-
 dencke oock die in dese Antvvoorde, met het voor-
 by slaen van alle omvvegen, kort te maecken, om
 des te eerder ende lichter tot het einde van dese
 bane te gheraecken. De vvaerheit is oock naect,
 ende vvil soo vvel ende kan best besien vverden.
 Vele kleederen ende optoifel passen ende dienen
 de leugen vvonder vvel; dan de vvaerheit vverdt
 daer door niet verciert, maer verduystert. Vervvacht
 oversulcx hier van my gheen langhe voorreden.
 Woorden, seght men, vullen geen sacken. Dit vra-
 gen dan, behaeght my. Al vragende komt men tot
 Roomen; ende vvy sullen oock, soo doende, de
 waerheit ten laetsten op het helderste doen blinken.

Nemaer, voor al eer ick come tot het antvvoor-
 den, soo vinde ick my genootsaeet te verantvvor-
 den de my ofte mijne meeninge opgeleghte naem
 van nieuvvigheyt.

Dit en komt my niet onvervvacht voor; dan het en
 is niet nieuvv, dat oudt is. In voorleden en duystere

ceu-

eeuvven heeft dit licht oock al beginnen te stralen. Soo krachtich en gevveldich is de vvaerheit: die even gelijk als de sonne, schoon al bedect ofte beschaduvvt van de vvolcken, immers noch eenighe dagh kan maecken. Laet ons dan voor eerst sien hoe de selve haer eertijds, ende allengskens, heeft beginnen te openen.

Onder de Duytsche Schrijvers is met goede rede groot de roem ende lof van *Ioannes Aventinus*, die in het jaer 1466 geboren is. Dese laet ons omtrent die tijden in sijne *Historien* van den *Boien* ofte *Beierschen*, op het eerste Boeck lesen, dat hy der Grieken ende Duytschen tale groot maeschap met den anderen bevindt te maecken. Hy geeft daer van aensienelijke preuven. *Noster profecto, (seght hy) sermo, praecipue Saxonum, literarum natura & potestate, diphthongorum vi & numero, syllabarum pronuntiatione, declamatu, articulis, accentu, (quem & nostra lingua tonum vocamus) ratione loquendi, ceterisque huiusmodi dictionum proprietatibus; maximam habet affinitatem, plurimum retinet commercii cum Graecorum lingua, rectiusque Graecis literis scribitur. Infinita sunt vocabula, quae nobis & Graecis idem valent. Nonnulla enumerare, ad faciendam fidem, perplacet.* De preuven die hy daer van heeft gegeven, sal ick hier, sonder die thans verder te ondersoecken, oock laten volgen:

a, privatiya particula.

Thyra, ostium.

Hyperthyron, superius limen.

Kyſſein, osculari.

Phorcion, onus.

Cemos, frænum.

Porneia, libido, lascivia.

Apo, ab.

Hyper, super.

Meta, cum, præpositio.

Amar, vas, vasis.

Rhacos, vestis.

Himation, vestis.

Thymos, impetus.

Thrasutes, confidentia.

Euphraenein, gaudere.

Knaptas, fullo.

Knaptein, laniare.

Atmiſſein, spirare.

Atma, spiritus.

Politeia, Respublica.

Bele, (b pro consonante u pronunciando, ut ipsi Græci faciunt) sagittæ.

Lychnon, lucerna.

Pneuma, Græce profereundo, spiritus, anhelitus.

Ge, *geia*, terra, rus.

Boëtos, advocatus, patronus.

Boëthia, patrocinium. (b more Græcorum effereendum, ac si u consonans esset.)

Gæin, gloriari.

Thronos, sedes.

Argos, piger, tardus, malus.

Phaulos, malus, piger, non bonus.

Rhabdos, virga.

Echthros, hostis publicus.

Siſſein, stridere.

Lyſſein, solve.

Æthax, lacerta.

Iſſis, genus mustelæ.

Cacos, malus.

Despotes, Dominus, Orientalibus Germanis.

Doma,

Doma, domus.

Uthar, uber.

Laſtos, ultimus.

Cercos, cauda.

Laccos, stagnum, palus.

Zeugle, vincula jumentorum.

Zacotos, litigiosus.

Helos, ignavus.

Mania, manos, furiosus.

Mogein, pati.

Mochtein, facere.

Mylon, *Myle*, mola.

Hetairos, amicus. *h* in *u*

mutata, ut, *Hesperus*,

Vesperus.

Scherlios, infestus.

Rheſſo, rumpo.

Reiſſein, rumpere.

Typhlos, cæcus.

Ephialtes, incubus.

Pirhos, dolium.

Brotoſ, cibus, panis.

Aſtatoſ, inſtabilis.

Antioſ, contrarius.

Aiſhriſ, ſerenus.

Blyſſein, fluere. (*h* apud
Græcos *u* conſonan-
tem valet.)

Boros, edax.

Echtein, odio proſequi.

Bremein, fremere.

Bombos, ſonus. (pere.

Craphein, ſcribere, ſcul-

Aglædein, ſplendere.

Neos, *neon*, novum.

Demos, populus, turba.

Pyrgoſ, turris, locus mu-

Tribos, ſemita. (nitus.

Docoſ, trabes.

Pyr, ignis.

Pyrnein, ardere.

Pege, rivus, fons.

Notiſ, humor.

Teloſ, tributum.

Teloneſ, publicanus.

Eleoſ, miſeria.

Crypta, locus ſubterraneus.

Axine, ſecuris.

Menē, Luna.

Men, menſis.

Dokein, videre.

Ende

Ende dit alle. besluyt hy met dese vvoorden: *Qui diligentior fuerit & doctior, plura conquifiverit. Vir doctiffimus Ioannes Camerarius a Dalburgio, Vangionum Pontifex, aliquot millia dictionum collegit, quae in utraque lingua, Graeca & Teutonica, idem significant. Haec nunc obiter annotasse fufficit.* Ende voorvvaer on-eindelijke vvoorden soude men op staende voet aen de voorverhaelde kunnen byvoegen.

Hier op is gevolght die vvel geleerde ende bekende *Sigismundus Gelenius*; de vvelcke al in den j. re 1543, tot Basel voor de tvveede reise uytgegeven heeft een Boeck, byghenaemt *Lexicon Symphonon*, in het vvelcke hy, (van eenige sijne mislagen, die daer onder loopen, fullen vvy thans niet sprecken) over de drie dusent vvoorden vergadert heeft, in de Latijnsche, Griecxsche, Duytsche, ende Slavonische tale overeen komende; van vvelck my uyt sijne rijcke boeckcasse de lesse ende het ghebruick ghegunt heeft die hoochgeleerde ende beroemde kenner van diergelijke oudtheden *Petrus Scriverius*. Ick kan niet stil staen, ofte moet hier verhalen de vvoorden van *Gelenius*, die hy hier over in sijne voorrede laet lesen. *In reputatione linguarum, (seght hy) illud vel cum primis admiratione dignum videtur, eas quae longe diversae habentur, in plerisque vocibus ita consonare, ut fere non sapinus diversa ejusdem rei*
voca.

vocabula deprehendas, quam apud diversas gentes eadem idemque significantia, prolatione tantummodo variante. Id exemplis aliquot declarare libuit, instituto, ut alicui videbitur, non admodum serio; in quo tamen non piguit bonas horas callocare viros omni memoria dignos Rodolphum Agricolum, & Ioannem Dalbergium Antistitem. Adhibita sunt autem in hanc collationem quatuor linguae, literata duae, Graeca & Latina, duae barbarici soli, Germanica & Slavonica, nunc sola omnem Europam longe lateque occupantes. Reliquas, quales hodie sunt in Italia, & quibusdam Provinciis, utpote semilatinas, adjici non attinebat, quod ea res minus miraculi habitura erat. Dese Joannes van Dalberch, is die selfde Joannes Camerarius, van de vvelcke ghevvaecht Joannes Aventinus in de vvoorden hier boven voortgebracht. Edoch, dit sijn vverck is my noch noyt ter handt ghecomen.

Dit dan gevoelde men doe al in Hooghduyllant. In Nederlant zijn oock onder de gheleerde met de tijdt gekomen de selve gedachten. Want de vvaerheit is doordringhende, ende doet haer alrijt, min ofte meer, op, ende heeft, naer dat sy langh in de duyternisse gesteken heeft, neffen alle andere opkomende vvetenschappen, oock kleynce beginfelen. De gheboorte van de dach is soo klaer ende vvijdtluftich niet, als de middach.

Immers, soo als uyt hetghetuyghen van *Gelenius* blijkt, heeft die naemcondige *Vries Rodolphus Agricola* hier van oock aensienlijke preuven in het licht gegeven. Dan ick en hebbe het geluck noch niet gehad, van die te mogen lesen. *Hadrianus Iunius*, die in grondige kennisse van talen ende loffelijke konsten uytsteeckende Hollantsche Hoornaer, ghebooren in den jare 1512, sal ons oock hier dienen voor een onwederspreeckelijke getuyge. Laet ons hem dan nu hier hooren spreeken in het vijfde Boeck *Animadversorum*, op het seste Capittel, van welck het opschrift is, *Vocabula aliquot Germanica è Græca, fonte cadentia*. *Gloriantur, inquit, Baysius & Budæus,*
 „ Gallos ab antiquo Græcæ linguæ amantissimos fuisse,
 „ argumento paucularum vocum ejus idiomatis, quæ
 „ Græcæ linguæ vestigia conservent. At quanto ju-
 „ stius nobis gloriari licebit Belgis? quorum in lingua
 „ aliquanto plura indubitatioaque symbola ac docu-
 „ menta vocum ex uberrimis Græcæ linguæ fontibus
 „ scaurientium exstant; quarum aliquot enumerare
 „ juvat hoc capite. Omnes etenim recensere, infini-
 „ tam otiosi feriatique ingenii operam requirit.
 „ Primum enim quis dubitet nostrum, *tonghe* pro
 „ lingua & voce, a Græcorum *phrhone* manare? quam
 „ illi *glossan* *lispan* vocant, *lubricam* & *suaviter balbu-*
 „ *rientem linguam*, nos in simili re, *lispe tonge* dicimus,
 quasi

quasi *lispan phihongen*. Fufus, quo lanificæ utuntur,,
 in trahendo penfo, nobis *Clos* vocatur, illis *klofter*,,,
 & inde verbum, *clothēn* & *cloffen* / a *klochein*: sic,,
clounen / pro filum torquere, ab illorum *klonein* de,,
 scendit. Nos *graben* pro sculpere efferimus; ut illi,,
graphein pro *xéein*, teste Eustathio: *melcken* / pro,,
 mulgere, ab *amelgein* fit: *strotjen* / a *storennein* pro,,
 consternere: *laper* / pro sorbendo haurire, a *lapein*,,
 & *lapaxein*, seu *laptein*: *crassen* / pro scarificare cu,,
 tim, a *charassein*: *gripen* / pro involare unguibus, a,,
griphoun; *huberden* / pro contumeliari & convicia,,
 facere ab *ubrigein*: *calaphaten* / pro consolidare &,,
 compingere hiulca, a *kalaphates*: qua voce naupe,,
 gus vocatur, cujus munus est navis commissuras ri,,
 masque solidare stuppa aliave materia; *stiven* / pro,,
 durare roborareve, a *stibein* derivatur, ut *stijf* / *sti*,,
barou vocem exprimit. Rursus in alia significatione,,
stiven / pro durare & constringere amylo lintea seti,,
 pepla dicunt foeminae, voce originem suam referen,,
 te ad *stuphein*, quod cogere ac constringere notat.,,
Scheren / pro, tondere caesariem, originem suam,,
 debet *scherie*, quod tonsuræ genus est. *krabbe* / a,,
karabos, ex cancrorum genere, deducitur: *strop* / pro,,
 fune intorto, a *strophos*: *hulck* / pro nave oneraria,,
 ab *olkas*: *Burge* vocamus quem illi *purgon*, vici,,
 nia literarum *b* & *p*; *nebele* / pro nebula, a *nephele*;;

„ *plat/* pro lato, a *platus*; *solp/* pro sinu aquæ, a *kol-*
 „ *pos*, sic dicitur sinus maris; *trebling/* pro refracta-
 „ rio & perverso homine, a *treblos* fit: *phiele* nomi-
 „ namus scurram, quem Græci *phelon*: *riim/* pro gelu
 „ & pruina, refert se ad *krump*: *krebbe/* pro lecto
 „ pensili puerorum, *krebbaon* sonat; *kunl/* pro specu
 „ concavo, *koilon* sapit: sic *kop/* pro cavo loco, a *kooi*
 „ manit, quæ vox *koilomata* significat; *kakken/* quod
 „ (honus esto auribus) alvum deicere notat, a voce
 „ *kakke*, quæ to *dufosmon* *apopatema* signat, ut Aristo-
 „ phanis interpret exponit, nascitur; *versen/* pro me-
 „ tuere, a *phrixein*: *koppen/* pro truncare capite, ab
 „ *apokoptein*; *doerrissen/* pro perfringere, a *russen*,
 „ *anrissen/* pro incitare canes & in aliquem animare
 „ acclamationibus, ab *epixein*; *ticken/* a *stizein*, pro,
 „ notis signare, aut picturatis signis ornare aliquid;
 „ *klimmen/* pro, scalaris ascendere, significationem *cli-*
 „ *maks* includit; *brimlich/* pro pruriginoso & salace
 „ homine, spirat originem verbi *brimaixin*, quod est,
 „ *organ. eis sunoussan*; sic *busen/* pro, comessari pocu-
 „ lisque indulgere, videtur manare a *buzen*, quod
 „ confertim denotat; quando videlicet confertim *kaj*
 „ *asbroos* ingestum potum significare volumus, cuius
 „ vocabuli apud Arrianum usus est. Itidem, & *phena-*
 „ *kisein* communi imposturæ nomine, pro, furo sal-
 „ lere, nostrum *vernissen/* fecit: nisi potius *phoini-*
 „ *kixein*

kiſein in eam laudem vocemus, a quadam purpurissi „
 significatione; jam & *bremein* pro, sonitus edere, „
 nobis produxit *bremmen* / duplicata mugiente illa „
 litera; *hauden* / vel *bassen* / a *banzein* fit, pro, latrare; „
flerien pro nugari, a *phluaron*; *klocken* / pro, soni- „
 tum reddere, qualem angustioris oris vasculum so- „
 let, a *kloſein*, unde & *klogmos*; *strepem* / pro, inver- „
 tere, a *strophan*; *gargelen* / a *gargariſein*. Neque „
 illa silentio prætereunda sunt: *kniper* / pro homine „
 præparco & sordido, quem & illi *knipon* appellant: „
lampe / a *lampas*: *tombe* / & *tumbe*: *ſple* / a *ſtele*, pro „
 columna: *dmien* / & postea *dueinen* / pro litoralis „
 arenæ collibus, a *thines*: *ancker* / ab *agkura*. Bra- „
 banti *mais* vocant quod tenellum est & molle, voce „
malakou vestigium fervante: & *aiboi* / ab *aiboi*, abo- „
 minantis averfantisque adverbio, quo & Aristo- „
 phanes utitur: quin & *lampers* tenue quoddam & „
 pellucidum velamen nominant sceminæ, adlucente „
 in eo & *lampron* voce: & nostrum *krachtich* / vic- „
 nitatem habet cum *krataios*, & *reolle* / eum *krobuls*: „
lueren / eum *leroi*, pro nugis: & *thranen* / a *chrenein* „
 pro illacrymari, quod vir amplissimus Nicolaus „
Grudius admonuit: & quam nos *nachte* / illi *nuchtha* „
 poëtice magis vocant. Annotavi olim in *Commenta- „*
rio de Coma, *ſcepeſcheren* dici ab opificibus, qui pan- „
 ni lanci villos, majoris elegantiae & nitoris causa; „

„longis forficibus detondent, quoties strictim ad
 „ipsam usque panni cutim, ut ita dicam, illos rese-
 „cant, quod *skaphioscherien* composita voce dicere
 „liceat, a *skaphion*, quod *enchro* significat, & *scherie*
 „tonsura. Quid plura recensere attinet, quam Ger-
 „manicarum vocum immensum pelagus totum pene
 „ad Græcos fontes arcessi posse putet doctissimus
 „undequaque Ant. Morillonus?

Dit is al in die voorleden eeuwve hier over ge-
 vveeft het oordeel van die tvvee voortreffelijcke
 ende naemcondige mannen. Wilt ghy daer over
 hooren het mijne? De overeenstemminge van dese
 talen is onvvederspreeckelijck; maer de reden daer
 van is te soecken. *Aventinus* bekent vvcl het bon-
 dige maeschap ofte vervvandschap tusschen dese
 tvvee talen, de Griecxsche ende Duytsche, maer
 heeft daer van de oorsaeck niet konnen uytlien,
 ende dien volghende voorsichtelijck daer van ghe-
 svveghen.

Junius laet sich verder uyt, ende seght, dat die on-
 eindelijcke gelijckenisse vander Duytschen vvoor-
 den met de vvoorden van de Grieccken daer van
 hercomt, om dat de Duytschen hare tale geleert
 ende ontleent hebben van de Grieccken. Dan dat is
 mis getaft. Dit seggen can niet bestaen, door dien
 „niet ofte bevvesen is, ofte bevvesen can vverden.

Tvvec-

Tvveelingen ofte drielingen, t'samen gebooren uyt eene moeder, leeren vvel eene ende de selfde tale, doch niet van, maer met malkanderen, van eene moeder. De rechte reden van die overeenkominge in dese talen is, om dat de Griecten ende Duytschen aen de borsten van eene moeder gelegen, ende uyt eene mondt leeren spreecken hebben. Dat zijn de Scythen, gelijk flux by ons duydelijk ende boven alle tegenspreckinge bevveert sal vverden.

Van *Becanus* ende *Scrickius*, beide Nederlanders, ende andere haer volghende, moet ick hier of niet, of immers vveinich spreecken. Niet, om dat ick haer gevoelen vervverpe; vveinich, op dat niemant dencke dat mijne meininghe eenige gemeenschap heeft met hare beuselinghen. Die mannen zijn al siende blindt ghevveest. Sy hebben vvel kunnen sien de oudtheit van de Scythische ende Duytsche, ende eene overeenstemminghe daer van met de Griecsche ende Latijsche talen, maer hebben den oorspronck daer van ghesocht, daer die niet te vinden vvas, ende de selve soecken te bevveeren met louter kracht ende gevvelt te doen aen de vvaerheit. Op haer past het soete spreekvvoordt, Dat sy vvel hebben een klockjen hooren luyden, maer niet ghevveten in vvat Capelle; dat is, dat sy gantsch niet ghevveten hebben vvaer dat dese saecke vast is.

Eenige

Eenige Fransche Schrijvers hebben oock al gesien, ende over lange, gelijk noch heden te dage, staende gehouden, dat tusschen der Griecken ende Franschen tale eene aensienelijcke ghemeenschap ende kennisse vvas. Dat is oock vvaerachtich: dan in het opsoecken ende uytsien van de oorspronck hebben sy soo veel andere, als haer selven, schandelijck bedroghen. Sy geven veelrijcs daer van dese reden; dat in over oude tijden, eenige deelen van Vranckrijk by den Griecken besocht ende bevvoont zijn ghevvorden, ghelijck *Marfilien*; het vvelcke bekend is, ende genoemt vvert by de oude, *Colonia Graecorum*. Siet daer van, onder andere, *Tacitus* in het leven van sijn schoonvader *Julius Agricola*. Maer dit is oock niet anders als casteelen in de lucht bouvvén, ende kneppels in 't hondert smijten. Het gene de Franschen gemein hebben in hare tale met de Griecken, hebben sy gemein met de Duytschen, als van haer hercomstich (hare oorspronckelijcke plaetse is noch in Duytschland bekent, *Franken*, of *Frankenlandt*) ende dien volgende moet men verder uyt kijcken, ende loopen tot de Scythen, uyt de vvelcke de Duytschen oock neffen de Griecken gesproken zijn.

Dan ick hebbe my verhaest. Want de geroemste oudtheit self kan ick oock te velde brengen, om

van

van my af te doen de opgeleghde cladde van nieuwigheyt. De alderoudste ende loffelijckste schrijvers onder de Griecten zijn van dit selfde ghevoelen, ende treden met my in de slagorden. Ende daer op beroepe ick een iegelijk, die het lust hier over my slach te leveren. Het en gebreeft ons noch aen moedt, noch aen middelen, om voet by steck te setten. Immers, om van andere oude nu niet te spreekken, (vvant oude krijghslieden hebben in desen deele meer kracht, als de jonge) *Plato*, die peerel der oude Wijsen onder de Griecten, heeft vvel connen mercken dat in der Griecten tale sich liet vinden een ontallijcke menichte van vvoorden, ontleent van volckeren, die sy trotselijck voor *Barbaren* scholden, als vvaren de *Scythen*. Laet ons dan die tvvee soete ende deftige mannen, *Socrates* ende *Hermogenes*, in *Platoos* gespreck, bygenaemt *Cratylus*, daer gehandelt vverdt van de hercomste der vvoorden, hier over eens hooren kouten. Als *Hermogenes* dan gevraeght hadde, vvat dat *Socrates* oordeelde vande vvoordekens *πῶς* ende *ὅπως*, van vvelcke het eerste *vuër*, ende het andere *water* beteickent by den Griecten, soo antvvoordt daer op *Socrates*: *De πῶς notatione plane hareo: & me quidem Euthyphronis Musa dereliquisse, aut hoc quidem esse perdifficile, videtur. Animadvertite autem ecquam ego viam*

C

ratio-

rationemque adhibeam in iis rebus, in quibus plane hæreo.

HERMO. *Ecquam illam?* SOCRA. *Ego tibi dicam; tu vero mihi responde. Possisne tu edisserere ecqua origo sit illius vocabuli?* HERMO. *Non equidem.* SOCRA.

Considera vero quidnam de illa suspicer. Ita enim in animum meum induco, GRÆCOS, ALIAS QUIDEM

IPSOS UNIVERSIM, TUM VERO EOS MAXIME, QUI BARBARORUM DITIONI SUBJECTAS REGIONES INCOLUNT, MULTA NOMINA A BAR-

BARIS SUMPSISSE. HERMO. *Eccur id vero?* SO-

CRAT. *Si quis illorum vocabulorum rationem ad Græca lingua regulam exigat, & non ad illam linguam, EX QUA ORIGINEM DUXERUNT VOCABULA, minime dubium est, quin difficultate involutus hæreat.*

HERMO *Et merito quidem.* SOCRA. *Vide igitur an illud nūq̃ sit barbarum. Hoc enim è Græca lingua summā cum difficultate deduci posse, ostendunt Phryges, & alia infinita vocabula.* Dit is immers een deſtige ende ons hooghlijck hier dienende plaetſe. Door de Barbaren en verſtaet hy egeene andere, als de Scythen. Dit blijct uyt het vvoordecken, van vvelckers hercomſte hy hier handelt, nūq̃. Want vvat is dat anders als vuer, gelijk de Scythen ende die van haer afgecomen Duytſchen noch heden te dage ſprecken? Deſe meeninge dan is ſoo nieuuv niet, de vvelcke oock die groote Plato is in de ſingecomen.

Het

Het is dan een teecken van eene verkeerde ende averrechte vveerelt, het oude ende al eertijds vvel bekende, schoon of onbekent gevveest is de rechte reden, voor nieuwigheden te houden. Boven de oude thans verhaelde meeningen van anderen, soo staet insonderheit ende strijdt voor ons de saecke self, ende het alleroudtste beginsel der talen, van de vvelcke hier vvordt ghesproocken. De volgende Antvvoorden op de voorgestelde Vragen sullen dit genoeghsaem vvaer maecken. Ick verliete onlancster loop mijn Boeckcasse, ende nam voor een oogenblick mijn vermaeck in het doorsnuffelen van het poppegoet der kinderen te nemen. Onder die huysraedt vonde ick eenige beeldekens met het aerdighe teecken ende opschrift van de *Verkeerde Weerelt*. Daer vertoonden sich de schilderijen van Een Koningh gaende te voet, ende sijn travvanten rijdende te peerde; Een kindt leerende sijn meester; Een vvijf treckende te krijgh, ende een man besich met den haspel; Een toren staende in de klock; Een knecht vangende sijn meester; De creupele, dragende de ghesonde; De blinde, leidende de siende; Den armen gevende een aelmoes aen de rijcken; De voghelen etende de man; De esel drijvende sijn meester; Het kindt geesselende ende vviegende sijn vader; Het schaep scherende

den herder; De vvagen treckende de offen; Den os-villende de slachter; De hoenderen etende de vos; De hinne sittende op den haen; De vissen nestelende in de boomen; ende diergelijcke meer andere vreemdigheden ende nieuuvigheden; te lanck omalle te verhalen. My dachte ondertusschen oock; dat men vergeten hadde hier neffen uyt te drucken die, vvelcke het oude als vvat nieuvs verdoemen; ende meer kennisse met nieuve leugenen, als met een oude vvaerheit soecken te onderhouden. Want vvaer conde men die eene gevœchgelijker plaetse geven, als in eene *Verkeerde weereelt*?

Ende of het al schoon vvaer vvas, dat dese onse meeninghe verdiende de naem van nieuuvigheit, soude de waerheit om des nieuuvigheits vville moeten svvichten? Geensins. My behaeght hier vvonderlijk vvel, het gene ick lese by die destige ende statige schrijver, Cornelius Tacitus; *Qua nunc nova sunt, aliquando erunt antiqua; & quae nunc antiqua, aliquando fuerunt nova*: Dat is; het gene nu nieuvis, sal oudt vverden; ende het gene nu oudt is, vvas eenmael nieuvi. Nieuuvigheden mogen ons dan hier niet rechtelijk te last geleght vverden. In onnoodige veranderingen van Republijcken zijn versocietlijk ende afgrijselijk; in vvetenschappen zijn altijd noodigh nieuuvigheden, die op de vvaerheit.

heit gegrondtvest zijn. Of de onse daer oock op steunen ende plaetse houden can, sal uyt de Andtvoorden op de Vraagen blijcken.

Edoch, voor al eer ick my daer toe inlate, soo vinde ick my oock hooghlijck gepetst, der Scythen cere en vvaerdigheit voor te staen, ende haren naem te verdedigen tegen de al eertijts haer opgeleghde lack, dat sy gevveest zijn Barbaren, ende dat dien volghende niet vvaerschiynelijck is, dat de pronek, lust, ende huyster van volckeren, als eertijds vwaren de Griecken ende Romeinen, ofte van haer afcomstich soude zijn, ofte van haer soude hebben leeren spreecken.

Voor eerst, hebben de Scythen dit gemeen met de Romeinen, de vvelcke oock by de trotse Griecken voor Barbaren uytghecreten vvierden. Hoor eens hier van *M. Porcius Cato* spreecken by *Plinius* in het *xxii* Boeck, eerste Capittel. *Dicam, (seght hy) de istis Gracis suo loco, Marce fili, quid Athenis exquisitum habeam; & quod bonum sit eorum litteras inspicere, non perdiscere. Vincam nequissimum & indocile genus illorum; & hoc puta vatem dixisse. Jurarunt inter se Barbaros necare omnes medicina. Nos quoq; dictitant Barbaros & Spurijs, nosque magis, quam alios Opicos appellatione sedant.* Siet, by den hovaerdigen Griecken gaen de Romeinen ende Scythen met eene huyck-

te kercken. Dan het en is niet segghen niet te doen.

Dat men de Scythen, Barbaren noemt, (gelijk ick geern bekenne, dat geschiet in de sehriften der oude Griecken ende Romeinen) moet hercomen ende sijne oorsaeck hebben, ofte van een Barbarisch, dit vvoordt op het quaetste genomen vverdende, gevoelen van Godt, ende de siele der menschen, ende het oordeel dat een mensche te vervvachten heeft naer dit leven; ofte van Barbarische seden, ofte van eene Barbarische maniere van spreecken. De Griecken dan, ofte Romeinen, hebben ten op-sicht van haer self, ende andere heidenen (van Christenen vvert hier nu niet gesproocken) egeene redenen om de Scythen hier over als Barbaren te doemen. Dit sullen vvy nu cortelijck gaen bevvijsen.

Wes belanght der Scythen oordeel van Godt, ofte van de Goden, dat is veel deftiger ende loflijcker gevveest als dat van den Griecken ende Romeinen. De Scythen, sijnde heidenen, hebben vvel de rechte ende eenighe Godt niet ghekent, maer niet te min van de Goden beter ende ghesonder oordeel gehadt als de Griecsche ende Romeinsche heidenen. Men moet sich over hare gedachten in desen met goede reden vervvonderen. Sy en hielden
noch

noch van beelden, noch van tempelen, de vvelcke, ofte in de vvelcke de andere achten dat of Goden vvaren, ofte de Goden vvoonden; als vvel vvetende ende merckende dat de oneindelijckheit van een godtlijk vvesen in foodanige enghte niet begrepen conde vverden. Hoor doch, lieve, daer van eens spreekken *Cornelius Tacitus*, in sijn Boecxken van het leven ende de seden van onse voorvaderen, de oude Duytschen, boven alle tegenspraeck, Scythen. *Nec (seght hy) cohibere parietibus Deos, neque in ullam humani oris speciem assimilare, ex magnitudine cœlestium arbitrantur. Lucos ac nemora consecrant, Deorumque nominibus appellant secretum illud, quod sola reverentia vident.* Dit oordeel vande Scythen, heidenen, overtreft immers in desen deele verre dat van den Griecken ende Romeinen; ja oock van eenige, die in dit groote ende onvvaerdeerlijcke licht van de vvaerheit, de naem van Christenen dragen. Voegh hier by; dat de selfde Scythen oordeelden, dat Godt niet vvilde geeert vvesen met danssen, springen, singen, clincken, brasen, gelijk veeltijds deden de Griecken ende Romeinen. Hoor oock hier over eens spreekken *Anacharsis*, een vande vvijse onder de Scythen, ende onder der gheroemde seve Wijsen gestelt by de Griecken, soo als hem Plutarchus in sijn Boeckjen,

bygenaemt *Convivium*, ofte; *Maeltijt*, doet sprecken. *Ardalus Anacharsin allocutus, interrogavit, an apud Scythas tibicina essent. qui ex tempore respondit, Ne vites quidem apud Scythas esse. Rursumque Ardalo dicente; Atqui Dij sunt Scythis; Omnino, inquit Anacharsis, iique intelligentes humana lingua. Neque Scythae idem credunt, quod Graci: qui, quanquam Scythis eloquio praestare se censent, tamen Deos offitum & lignorum sonos, quam humanam vocem libentius audire arbitrantur* Ick stelle dit aen het oordeel der Christenen. Wie oordeelen in dese saecke rechter, de Scythen, of de Griecken?

Wat nu aengaet den eersten ende oudsten Godt onder de Heidenen, daer over is eene ende het selfde gevoelen gevveest onder de Griecken ende Scythen; soo dat oock in desen de Griecken immers egeene reden hebben, de Scythen als Barbaren te schelden. De oudste Godt ende Vader der Goden onder de Griecken, wierde geseght *Ζεύς*, dat is te segghen, de *Teit*. Hebben dit oock niet gevoelt de Scythen? *Tenta*, of *Tentates*, soo als andere schrijven, vvas by haer gehouden ende ge-eert als de voorste en voornaemste der Goden. Wat is dat vvoordt anders te seggen als *Teit*, of *Teyt*? Want de Heidenen, merckende dat de *teyt* vvas een beginfel van alle dingen, ende niet con-nende

nende met hare gedachten verder doordringen, ende oordeelende dat Godt behoorde ende toequam de eere van het beginsel van alle dingen te zijn; hebben de *Teit* voor de eerste ende oudtste der Goden gehouden. Hier in dan oock sijn de Scythen niet meer Barbaren, als de Griecken. Dan hier van breeder elders, soo het immers Godt gehengen vvil, in ons *Boeck van de herkomst der Afgoderije onder de Griecxsche ende Romeinsche Heidenen*. Want dese heeft oock hare beginselen van de Scythen. Een vvoordt voege ick hier noch by. De Griecxsche ende Latijnsche vvoordekens, *Theos* ende *Deus*, beteickenende *Godt*, hebben haren oorspronck van *thei*, *theit*, of *teit*. De heidenen, als oock de Scythen, oordeelden, dat Godt most vvesen een beginsel van alles. Het kennelijkste beginsel by haer vvas de *Teit*, ende daerom gehouden voor Godt. Want de rede leert, dat in het beginsel des tijdts alles gemaeckt is. Ende dus begint oock sijn verhael Moises; *In den beginne*, dat is, des tijts, *schiep Godt hemel ende aerde*. Verder zijn de blinde heidenen in het oordeel van Godt niet geraect. De Griecken, en Scythen mogen dan hier vvel malcanderen de handt geven.

Onder de oudtste ende geachtste Godinnen van de Romeinen vvas *Vesta*, in vvelckers tempel een onuitblusschelick vier altijt bevyuert vvierde. Dit hebben

D

de

de Romeinen geleert van de Scythen. *Novogradia*, seght *Alexander Gaggwinus* in sijne beschrijvinge van Moscovien, *principatus Russiae olim amplissimus erat. Novogradia magna metropolis. In hac celebratum olim erat quoddam idolum Perun appellatum. In hujus laudem & honorem ex quercubus ignis, qui perpetuo interdum & noctu arderet, construebatur. Quod si negligentia ministrorum, quibus commissa hac cura erat, ignem exstingui contingeret, capitis pœna plectebantur.*

Hoor dan oock eens hier der Scythen deftich oordeel over het vvesen van der menschen zielen. Sy gheloofden, dat die vvaren onsterffelijck. De Oude verhalen eenstemmelijck, dat dit het gevoelen ende leeren vvas van *Zamolxis*, een gheroemt Wijse, ende Wetgever onder de Thracen, Geren, ende andere Seythische volckeren. Is dit een Barbarisch oordeel? Moeten hier niet beschaemt staen eenighe van de naemcondichste Wijzen onder de Griecken? van de vvelcke sommige hielden dat uyt vuer, andere uyt water, andere uyt vvindt en roock der menschen zielen bestonden.

Voorts, dus by haer vast gestelt zijnde de onsterffelijckheyt der zielen, soo en hebben sy oock niet als vvel connen gevoelen van de standt der menschen naer dit leven. Sy dan hielden het daer voor, dat naer dit leven de afgestorvene vvierden ghebracht

bracht voor eene ghespannen Vierschaer, alvvaer een vvel strenge ende rechtvaerdighe Richter het vonnis geoordeelt vvierde te strijcken van straffe ofte van prijs, naer dat een ieder sich in sijn-leven vvel ofte qualijck tegen Godt ofte de menschen hadde ghedraghen. Desen gaven sy de naem van *Aischac*, dat is oorspronckelijck ende eygentlijck by de Scythen te seggen, een *Richter*. De Griecken hebben daer van gemaect de naem van *Æacus*, gehouden voor een van de Richters der menschen naer dit leven, ende insonderheyt van den invvoonderen van Europa, gelijk dat betuyght *Plato*, van de vvelcke de voornaemste vvarende Scythen. Dat vvoordt *Aischac*, bediedende een *Richter*, is noch overigh in de tale ende de vvetten van de oude Duytschen. In die van de oude ende edele Vriesen, uytgegeven door de Heer *Siccama*, is dat vvoordt *Aischac*, ofte *Aischa*, dat is, *Richter*, meermael te lesen. Doch hier van oock breeder elders. Dit dan is immers oock geen Barbarisch oordeel van de Scythen over de toestandt vande menschen naer dit leven. Moet hier niet beschaemt staen ende sijn musse daer by neer leggen die gheroemste onder der Griecken vvijfen Pythagoras, die by Ovidius ingebracht vverdt dus godtlooslijck spreekende,

O genus attonitum gelidae formidine mortis!

*Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falsique pericula mundi?*

Voor soo veel belanght de seden der Scythen, de Griecken of Romeinen hebben immers gene reden om dieshalven haer voor Barbaren uyt te krijten. Soude ick oock een grijsen getuyge hier connen opdoen, als *Homerus* is? Noemt hy niet een volck van den Thracen ende Scythen, by de Griecken geseght *Hippomolgi*, om dat sy haer in het eten dienden van de melck van merrien, de rechtvaerdichste van alle menschen? Leest my eens by *Curtius* het seggen ende oordeel van der Scythen Gesanten over den handel ende de oorlogen van die groote Alexander, groot vvel in daden en naem, maer oock een groote roover van volckeren ende rijcken. Is het geene rechtvaerdigheyt, als sy seggen, dat geen gevvelde moet gepleeght vvorden teghen onnoosele? Is het geene voorsichtigheyt, als sy hem aendienen, dat der Koningen ende Vorsten handen meer connen aengrijpen, als houden? Hebben dit vvel eens vvaer genomen de Griecken, ofte Romeinen, die de Scythen hielden voor Barbaren? Seght niet *Tacitus* in het gedaechte Boecxken, by de Duytschen, onghetvvijfelt Scythen, *plus valere bonos mores, quam alibi bonas leges*, dat is, Dat. by de Duyt-

Duytsche meer kracht hadden goede seden , als goede vvetten? Goede vvetten sijn gebooren uyt quade seden. Daer goede seden plaetse houden , is het voorschrift ende de dvvangh van vvetten niet noodich . Ja oock , de naem van *seden* fouden de Griecken niet kennen, ten vware sy die geleert hadden van de Scythen. De Griecken noemen die *Ethos* . Is dat vvoordt niet hercomstich van *seden* ? Een *f* voor een vvoordt te doen, ofte af te doen, is maer eene besonderheyt van eene ende het selfde vvoordt uyt te spreecken. *Hals*, seggen de Griecken; *sal*, de Romeinen; *salt*, de Scythen. *Aula*, seggen de Romeinen; *saul*, de Scythen; *sael*, de Duytsche; vvaer van comt de naem van *Salicus* , *Lex Salica*, beroemt by de Franschen , raeckende de saken van het Hof . Het is dan Barbaren oordeel, voor Barbaren die te houden, die neffen de saeck oock de naem van goede seden den Griecken hebben gegeven;

Ja oock de manieren, ende vvijsen van doen, gebruyct en hoochlijck geacht onder de Griecken en Romeinen, sijn hercomstich van de Scythen. Dese sijn tvveederhande. Eenige gemeine, ende andere bysondere; eenige het vvesen ende aensien van de Staet in het algemeen raeckende, eenige het vvesen ende het aensien van een ieder in het bysonder. Laet ons van het eene ende het ander een staeltjen

hier vertoonen. Want het verhalen van alle diergelijke soude dese pleidoie te lanck, ja oneindich maecken.

Het vvas van oudts her pleechlijck by de Romeinen, dat voor de voornaemste Overigheden, dien oock de bedieninge van't recht bevolen vvas, gingen in seeckeren getale eenige dienaers, die, *Lictores* genoemd, met tackebossen ende bijlen, die *Fasces* ende *Secures* gheseght vverden; vverdende daer door bediedt tvveederhande soorte van straffe, als, lijfstraffe ende halsstraffe; die door de tackebossen, met de vvelcke men de mildadige geesselde; dese door de bijlen, met de vvelcke die sulcx verdient hadden, van levendigen lijve ter doot gebracht vvierden. Dese maniere van doen is haer aengecomen van den Scythen, die oock door de selfde teickenen hare Overigheden aensienelijck ende ontsacchelijck plachten te maecken. Daer zijn noch heden te dage daer van eenige kennelijcke overblijffelen onder de Duytschen. In Brabandt ende andere Nederduytsche landen, vverden der Schoutethen ofte Drostten dienaers, noch te dese tijdt, *Roedraghers* genoemd. De *Roo-roede* te platte lande is bekend. *Boden met de roede* vindt men over al in Hollant. Het uysterlijcke vervaerlijcke vvesen is alleen verandert in korte *roeikens*, die onder de rassen

tassen ghedragen, ende in het uytvoeren van hare last getoont vverden. Ja, de Schoutethen selve dragen hier te Leyden oock op hare schouderen eene *Roede*, als daer recht gedaen of gecondicht vverdt. Wes belanght de *bijle*, in haer plaetse is nu het svvaerdt gecomen. Dan by volckeren, die haer noch houden by der oude Duytschen maniere, gelijk de Engelsche, hercomstich uyt den Saxen, gebruyct men noch de *bijle*. Het gemeene vvoordt *Baillin* heeft geen andere oorspronck. Ja, oock *Beul*, is oorspronckelijck niet anders te seggen als het *beyl* van de Justitie. In her Woorden-boeck van der Britannen tale staet; *Bual*, *securis*, dat is, *Bual*, *bijl*, of *bail*. De helbaerden oock boven aen de eene zijde bijlsgevvijse gemaeft, die den Princen ende Vorsten over al in Duytschlant voorgedragen vverden, zijn noch onvvederleggelijcke overblijffelen van der Scythen oude maniere in het recht door bijlen te vertoonen, gelijk als deden de Romeinen. Dan hier van sal ick breeder handelen in den Oorspronk van de eerste, oudtste, ende edelste Stadt van Hollandt, *Dordrecht*, alvvaer noch heden te dage aensienelijcke overblijffelen van dese maniere te vinden zijn.

De Romeinen plachten edele ende vvelgeboore kinderen te gieren met een balleken of belleken, op de

de borst hangende, sijnde een teycken van hare edele afkomst. Dit vvierde by haer genoemt *bull*. Dese naem ende oock maniere van doen, is hercomstich van de Scythen. De Edele onder de Duytsche plachten noch over de tvvee ofte drie hondert jaren met soodanige bellekens of ballekens haer te çieren, ende de selve als een teicken van haren adel te gebruycken. Daer sijn noch hier en daer overigh eenige sercken, in de vvelcke eenige Edele met dese bellekens aengedaen, gesien vverden. Ende voorvvaer, *bull* is een vvoort dat comt van *bel*, *bul*, *buil*, of *bal*, met het vvelcke de Scythen alle ronde bellekens, ofte ballekens beteickenen.

In plaetse van alsulcke wapenen, vvelcke de Edele heden te dage tot een teicken van haren adel voeren, vvaren by de Romeinen in gebruyck verscheyden afbeeldtselen van der Edele voorouders, by haer genoemt *Imagines*. Dese maniere van doen vvas oock by den ouden Scythen. In de segelen, by de Duytsche Edele noch ontrent de dusent jaren naer Christi geboorte gebruyct, vindt men niet anders als afbeeldingen van heele, halve, gevva-pende, te paerdt sittende mannen, even gelijk het kennelijk is, dat de Romeinen soo verscheidentlijk dese hare *Imagines* vertoonden ende opproncten. Hier van daen oock comen noch over al in Europa

Europa die uytgehouvven beelden der edeler mannen op de farcken van hare graeven.

Het en zijn voorvvaer gheen Barbaren, van de vvelcke de Griecken het schrijven, cijferen, dichten, ende de Philosophie self, dat is, het doorfoecken van alle vvetenschappen geleert hebben. Het eene ende het andere sullen vvy cortelijck, doch bondich genoeg, bevvijfen.

Wes belanght het schrijven, dat bestaet uyt letteren. Nu, der Griecken letteren sijn eene ende de selfde met de letteren der oude Scythen, ende van haer ongetvvijfelt hercomstige volckeren. Van de oude Duytschen getuyght *Tacitus* in het Boeckjen van haer leven ende zeden, dat men by haer vonde verscheyden Ghedenck-steenen, met opschriften, bestaende uyt Griecxsche letteren. *Ulixem*, (seght hy) *quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatum, adisse Germaniae terras. Aram quin etiam Ulixi consecratam, adjecto Laërtæ patris nomine, repertam, monumentaq; & tumulos quosdam Græcis litteris inscriptos in confinio Germaniæ Rheticiæ adhuc exstare. quæ neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est; ex ingenio suo quisque demat, vel addat fidem. Ipse eorum opinionibus accedo, qui Germaniæ populos, nullis aliis aliarum gentium connubiis infectos, propriam, & sinceram, & tantum sui similem*

E

gentem

gentem existisse arbitrantur. Welcke laetste vvoorden de aenmerckinge hier vvel hoochlijck vveerdich zijn, door dien daer uyt blijktt, dat die groote *Tacitus* oock van dit ghevoelen is ghevveest, dat de Grieksche letteren, by de Duytschen gebruyct, de Duytschen van de Griecken niet geleert ofte ontleent hebben. Ende dat is vvaerachtich. Want de Griecken, als hercomstich uyt de Scythen, gelijk *fulcx* uyt de volgende Antvvoorde op de eerste Vrage claerlijck sal blijcken, hebben die ontfangen van de Scythen. *Cesar* verhaelt het selfde van de *Druïdes*, Priesters ende Wijsen van de oude Gaulen, die geene andere tale gesproocken hebben als de Duytsche. *Magnum* (seght hy) *numerus versuum ediscere dicuntur; itaque nonnulli annos vicens in disciplina permanent. Neque fas esse existimant, ea litteris mandare, cum in reliquis fere rebus, publicis privatisque rationibus, Græcis litteris utantur.* Den edelen ende hoochgeleerden *Johan Selden*, schrijft ende houdt staende in sijn Boeck, genaemt *Janus Anglorum*, dat dese letteren niet en zijn gevveest ontleent van den Griecken, maer dat sy den Gaulen ende Celten eygen zijn. *Quid quod,* (seght hy onder andere) *ipsæ (Cæsaris tempestate, & quas nunc depingunt, Græcorum littera, GALLICÆ POTIUS SUNT QUAM GRÆCÆ? Scivit ille illas Græcas; nondum scivit Gallicas;*
quas

quas Gracos, post Phœnicias Hebrais haud prorsus absimiles obsolefactas, docti viri putant exemplar accepisse. Inspice vetustissimos illos Gothicos, & minus affabre factos Characteres, quos Bonaventura Vulcanius in Appendicē ad Fornandis Gothica cum Anonymi Commentariolo edidit, & illos Gracorum præ se ferre multum speciminis invenies. Siet daer, by de Gothen oock, met de welcke de Griecken noyt gemeinschap ghemaeckt hadden, zijn gevveest letteren, hebbende het selfde sarfoen gelijk de letteren der Griecken.

Even soo als met de letteren, is het met der cijferen teeckeninge oock gelegen. Want dese en zijn niet anders oorspronckelijck, als letters. Hier van hebbe ick een gheheel boeck uytgerust, veerdich om te begroeten den edelen Heer van Zuylichem, *Constantijn Hugens*, de pronck der uytsteeckende ende netste geesten van onse eeuwve; dan door gebreck van vreemde ende hier ongebruycte letteren vverde in het uytgeven daer van noch vvederhouden. Niet te min can ick hier eenige openinge van dese saecke doen. Men geloof tot noch toe, dat in dese deelen van de vveerelt, de Cijfergetalen 1, 2, 3, 4, 5, &c. ons aencomen van de Arabiers; ende dat de Arabiers die hebben van de Oost-Indianen. Is dit niet de verkeerde vvech ingaen, soo en yvete ick niet vyat dat dolen is. Het is vvaer, de

Arabiers ende Ooft-Indianen gebruycken, met weinige veranderinge, de selfde Cijfergetalen met ons. Dan de Ooft-Indianen hebben die ontfangen van de Scythen, die aen haer grensen, ofte Persen; ende van de Indianen zijn die overgebracht tot den Arabiers, met haer handelende ofte koopmanschap drijvende. Dit sal velen vreemt duncken. Dan de vvaerheit can ick doen blincken even als de sonne. In allen desen is egeene andere nacht, als van onvvetenheit, ende sorghloofheit van ettelicke dusent jaren in het volcomen opsoecken van den oorspronck. De Cijfergetalen, die vvy, die de Arabiers, die de Indianen gebruycken, zijn niet anders als letters. Dese letters sijn niet anders als de letters van de oude Scythen. Dese Cijferen zijn dan hercomstich van de Scythen. Een staeltjen sal ons daer toe nu genoegsaem dienen. Het teecken van *drie* in het getal, is 3. De derde letter inden A b c der oude Scythen vvert niet anders geschreven, als met dit teecken, 3. Dit beteekent een *g*. In de oude Engelsfaxische schriften zijn daer van preuven met hoopen.

In dese leest men;

Cynin ₃ ,	} <i>dat is</i> }	Cuning, of Coninck.
A ₃ u ₃ z ₃ n ₃ ,		Augustien.
Da ₃ g ₃ ,		Daeg.
Ma ₃ g ₃ den,		Maegden.

Jae oock de Gothen ende Longobarden, Duytsche ende Scythifche volckeren, die eertijts door haere vvapenen ende oorloghen onder haer gebracht hebben by na geheel Europa, schrijven voor *g*, dus *z*. De oude Latijnsche boecken, met de handt geschreven, betoonen dit duydelijck. In eenige van die, vvелcke onder my berusten, vinde ick over al geschreven;

<i>Marzarita,</i>	} voor {	<i>Margarita,</i>
<i>Reziones,</i>		<i>Regiones,</i>
<i>Irrizare,</i>		<i>Irrigare,</i>

ende dusenden meer van diergelijcke vvooden, in de vvелcke een *g* plaetse heeft.

Jae, dat dit Cijfertjen *z* niet anders en is als een *g*, ende dat de *g* is de derde letter in den *A b c* der Scythen, gelijk oock der Griecken, blijkt mede uyt de *A b c* der Iberen ofte Georgianen, die haer onthouden ontrent de Caspische Zee, ongetvvijfelt Scythen. Daer in volgen ende vverden dus gheschreven de letteren:

<i>Orde,</i>	<i>Figure,</i>	<i>Naem,</i>	<i>Bediedinghe.</i>
1	S	S6 An,	A
2	8	8S6 Ban,	B
3	9	9S6 Chan,	Gh
		E 3	Wie

Wie en fiet niet, dat dese derde letter in der daet niet anders is als het cijferken 3, onder toegesloten; ende oock eene is met der Engelsaxen, 3, gelijk de *g*, als gereets getoont is, by haer vvort geschreven? Dat de 3 hier onder gesloten, ende dus, 3, by den Iberen geschreven vverdt, en moet niemandt vvederhouden, omde vvaerheit plaetse ende geloof te geven. Sien vvy noch niet dagelijcx eene ende de selfde letter door verscheide manieren van schrijven somvvielen maer in eenige deelen, somvvielen in allen besloten? Een *b* schrijft men somtijts dus half gesloten, *b*, somtijts heel besloten, *B*; een *g*, somtijts dus half gesloten, *g*, somtijts heel gesloten, *g*. Sulcx is by den Iberen de by andere onder ende boven open, 3, onder dus gesloten, 3. Voeght hier by, dat de letter *C*, die de derde is in de *A b c* der Romeinen ende Duytschen, by den selven Iberen niet anders geteickent vvert, als dus, 3. Is dat niet het cijfer van 3? Hoe dat ghy u dan oock keert of vvendt, het blijft dat *c*, ofte *g*, is de derde letter in de *A b c* van de bekendste Scythische volckeren, als zijn Griecken en Romeinen, en vverdt by den Scythen als een 3 geschreven.

Dese 3 dan beteickent een *g*, de derde letter van de *A b c*, ende oversulcx het derde getal. Iemandt sal mogelijck my hier teghenvverpen, dat *g* thans
niet

niet en is de derde, maer de sevende letter in onse A b c. Want in de ghevvoonlijke ranck staen de letteren dus ; *a, b, c, d, e, f, g*. Ick antvvoorde, dat *g* ofte *з* eertijts vvas de derde letter. Daer is geen ouder bekende A b c van dese, ofte van haer afcomstige volckeren, als van de Grieken. Daer in is *γ* ofte *g*, ofte der Saxen *з*, de derde letter. Sy tellen hare letteren dus immers op, *α, β, γ, &c.* Ende de selfde *γ* is een vverck met het teicken *з*, zijnde het eene maer een vveynich meer gecronckelt als het ander. Van de reden, vvaerom de *g* verhuyst, ende de *c* in haer plaetse gecomen is, sal ick vvijsdruftiger, met Godt, spreekken in mijn *A b c boeck van de Scythen*. Want de soo veel dusentjarige blindheit leght my op de last, om alles van de naeldt, gelijk men gemeenlijk seght, tot de draedt toe, soo het Godt vvoude, te onternen. Dit sal ick nu alleen seggen; dat de *c* in de plaetse van de *g* gecomen is, omdat het inder daet eene ende de selfde letteren zijn. Die daer aen tvvijfelt, lette maer op het noch heden te daghe bekende onderscheit van een ende het selfde vvoordt ofte met een *g*, ofte met een *c* te schrijven. Andere schrijven immers *koning*, andere *koninc*.

Desgelijcx het teicken van *twee* in het geral is, 2.
De tvveede letter in den A b c der oude Scythen.

vverdr

vverdt niet anders geschreven als met dit teecken 2. Dit bediedt een *b*. In een oudt met de handt geschreven Woordeboek, gemaect in Italien ontrent die tijden, als de Gothen ende Longobarden in Italien ingevallen vwaren, het vvelck onder my beruſt, vverden de vvoorden, beginnende van de letter *b*, niet anders geschreven, als;

*B*rutus, Brutus, *tumber, naro.*

*B*oreas, Boreas, *Northwint.*

*B*asilia, Basilia, *Coningin.*

*B*aiolus, Baiolus, *Traganter.*

Dese *z* dan beteickent een *b*, de tvveede letter van de *A b c*, ende overſulcx oock het tvveede getal. Dunckt u oock niet dat der Griecken 3, ende 3, malcanderen vvonder vvel gelijcken. Ende ſo is het voorts met de andere gemeinlijk gebruycte cijſeren gelegen, zijnde in de daedt niet anders als letteren, ſoo als die by den ouden Scythen ende Gothen vverden geschreven.

Luſt u oock vvat te hooren van het teicken van de *een* in de Cijfers, dat is, *1*? Dese *1*, is in der daedt een *A*. Want in der ouden Scythen *A b c*, vverdt deſe letter niet anders geschreven. Daer in, als oock in de Latijsche boecken, geschreven in die tijden, als de Gothen ende Longobarden in Italien de

de meester lustich speelden, vverdt de letter *a* geschreven somvvijlen dus, Λ , even ghelijck als als een Griecx*sche* *lambda*, Λ ; somtijds dus Γ ; somvvijlen oock, ja meermael, soo, Γ , als $\text{ST} \Gamma \text{T} \Gamma \text{S}$ $\text{C} \Gamma \text{Y} \text{S} \Gamma \text{R} \text{Y} \text{M}$, dat is, *Status caussarum*; Γ *TENERIS*, dat is, *a teneris*. Γla , dat is, *ala*. Wie en siet niet dat hier Γ , ofte I een A is?

De ghedachte Iberen ofte Georgianen hebben seeckere oude letteren, die *Sacra minuscula Ibero-rum littera* genoemd vverden van *Franciscus Maria Maggius*, in sijne *Grammatica* ofte Letterconst van der Iberen ofte Georgianen tale, in den jare 1643 uytgegeven tot Romen. Daer in vverdt de *a*, ofte eerste letter dus ghemaelt Γ . Is dit niet een Γ , gelijk het eerste getal vverdt geschreven? Desgelijcx in der selver *Capitale*, ofte groote letteren, vvelcke de alleroudtste zijn, vverdt de selfde letter dus uytgedruet; Γ . Gelijct dit oock niet het eerste Cijferken Γ ? Desgelijcx by de Scythen, als oock Russen, vverdt de eerste letter *a* noch heden te dage niet anders geschreven als dus Λ ; by andere Scythische ende Noordsche volckeren, dus Γ ; by eenige oock als een Griecx*se* *lambda*, λ , alle over een comende met dat eerste cijfertien Γ . Ja, oock de Grieken plachten de *A* niet anders als dus te schrijven, Λ . In *Alphabeto Græco*, seght *Olaus Wormius* op het 22 Ca-

pittel van zijn boeck *De litteratura Runica, quod Cyrillo adscribitur, prima littera, quae Alpha representare debet* & *Hac dicitur, plane ut nostrum Aar pingitur hoc modo*, A. Siet vorder hier over de Twee ende tseventich *Abceen*, onder de titel van *Virga aurea*, uytgegeven tot Roomen in den jare 1616, door *Iacobus Bonaventura Hephurnus*, Schotsman; als oock *Samuel Purchas*, in zijn Reyfboecken, in het Engels geschreven, op het eerste Deel, eerste boeck, seventiende capittel; ende *Olaus Wormius*, in zijn *Runische Letterkonst*, op het seste capittel; alvvaer der Scythen, Geren, Massageten, ende anderer diergelijke volckeren *Abceen* te lesen zijn. Daer sult ghy oock vinden, om dit hier noch ter loop aen te klampen, dat onder dese volckeren oock de *d*, sijnde de vierde letter, somtijts dus, *q*, somtijds aldus *4* geschreven vvert, bynaer even als de vierde Griexsche letter Δ , met een kleyn streepken onder uyt. Wie is soo blind, die niet en siet, dat het Cijferken *4*, niet anders is als dese vierde letter *4*, dat is, *d*.

Ick gedachte hier mede halte te houden, ende van de Cijfers niet meer voor ditmael te sprecken; dan van de 5 vinde ick goet noch een vvoordt hier by te voegen, om soo de helft van de simple getalen cortelijck af te doen, ende te toonen dat de vvaerheit in alle deelen sich hier op het helderste op-

opdoet. Het cijferken dan van *vijf*, schrijft men dus, 5. Dit is niet anders als een *e*, zijnde de vijfde letter. In de Boeckasse van de groote Hertogh van *Florence* vindt men een oudt geschreven boeck, behelsende ses ende sestig *A b ceen* van verscheidetalen ende volckeren. Onder dese is oock te lesen de oude *A b c* der Gothen, vvaer van de afschriften overgesonden zijn vande hoochgeleerde *Joannes Rhodius*, Denemarcker. Daer in vverdt de letter *E* dus gheschreven, 5. Is dit oock niet een ende het selfde teicken met de cijfer 5? Schrijven vvy oock niet veeltijds de letter *E* dus 9? Wat is dat in der daedt anders als 5?

<i>Ghemeine letteren.</i>	<i>Scythischer volckeren letteren.</i>	<i>Cijfer ghetalen.</i>
<i>A</i>	1	1
<i>B</i>	2	2
<i>G</i> <i>Volghens de order der Grieken.</i>	3	3
<i>D</i>	4	4
<i>E</i>	5	5

Dan hier van in ons opgamelte boeck breeder. Ondertusschen siet in dit tafeltjen de vvaerheit van desen eens op het helderste glinsteren.

Leest my nu eens het gene, aengaeude den oorspronck van dese cijfers by andere is gheschreven, ende ghy sult bevinden, dat sy niet anders als mis getaft hebben. Niet dat ick my verlustige in haer falen, (dat sy verre) maer op dat de vvaetheit, nu eenmael, sonder roem gesproken, by ons ontdeckt, ende hier ter loop aengeracēt, des te claerder mach blijcken.

Soo veel raect het dichten, dit hebben oock de Griecken ontfangen ende geleert van de Scythen. Wert niet *Orpheus* geroemt onder de eerste, die by de Griecken hebben beginnen te dichten? Werdt die niet eenstemmelijck geseght hercomstich te wesen uyt de Thracen? Sijn die Thracen geen Scythen? Het Griecxse vvoordeken, *melos*, met het vvelck een dicht beduyt vvert, is immers eene ende het selfde met het vvoordeken *mel*, ofte *mal*, door het vvelcke in der Scythen tale *een dicht* beteickent vverdt. Leest men niet in de oude Runische, dat is der ouden Scythen ende Gothen dichten, *Bearkamal*, dat is te seggen, *het dicht van Bearka*, zijnde een van de oudste onder haer, ende oock geroemste dichters? Is oock niet in de oudste dichten van die volekeren te speuren eene geest ende frayigheyt, die voor dien van de beruchste dichters onder de Griecken ende Romeinen niet moet ofte mach vviijken?

Is

Is oock niet *Anacharsis* ghevveest een gebooren Scyth? Is hy niet een van de geroemste Wijsen, ende onder het getal van die vermaerde Seven self by de Griecten gestelt gevvorden? Wat zijn by de Scythen al treffelijcke consten eertijds uytgevonden? Het soude te lanck vallen die alle hier op te halen. Leest daer van die doorleerde Griecxse. Oudtvader *Clemens Alexandrinus*, op sijn eerste boeck; alvvaer hy, gesproocken hebbende van der Scythen, ende verscheyden Scythische volckeren, konstigheid ende vvetenschap, dus besluyt; *Adjeci hac, inquit, ad confirmandam illam ad tam multa invenienda idoneam & vitæ utilem naturam, quæ fuit apud BARBAROS; a quibus, in studiis & rebus exercendis, GRÆCI magnam accepere utilitatem. Si quis autem vocem reprehendit Barbaram; Mihi autem, inquit Anacharsis, omnes Græci Scythæ sunt.*

Ick vvete vvél dat den Scythen by die hoochmoedige Griecten veele onmenschelijkheits vverdt opgeleght; dan ick vvete oock raedt om haer tegen de lasteringen te verdedigen.

De oude Schrijvers leggen den Scythen op, dat sy eenen Hont voor haren God ofte Koninck hielden, niet anders dan of de Scythen beesten waren gevveest onder de menschen. Indien dese beschuldiging vvaer vvás, soo souden de Scythen dit ghe-

meen hebben met die van Ægypten, vvelcke de beesten oock voor Goden hielden; vvelcker vvijsheyt niet te min hoochlijck ghelooft vvordt onder de Griecken, van vvelcke hare gheroemde *Plato* oock vvordt gesecht sich geern gedient te hebben. Dan ick derve de Griecken hier aensprecken ende betichten van eene onmenschelijke leugentale. Sy hebben met de Scythen gheleest gelijk met de Ioden, Godts volck. Van dese derven sy schrijven, dat sy eens Esels kop voor haren Godt hielden ende eerden. Vande Scythen desgelijcks dat sy eenen hondt eerden voor haren Koninck. Ick can hier niet naer laten voor de dach te brengen de oorspronck ende grondt van dese grove ende tastelijke logen. De Griecken verstonden dat de Scythen haren Koninck, *Cun*, ofte *Can*, noemden: gelijk de Tarters noch heden te dage, *Can* ofte *Cam* seggen; de Engelsche, *Kingh*; de Duytsche, *Conick*; vvant dese vvoorden zijn ende bedieden eene ende het selfde; de veranderinge bestaet alleen in de vvvisselinghe van de *vocalen*. Nu, *Kun* beteickent by de Griecken een Hondt. Sy dan hoorende dat de Scythen hare Koninck, *Cun*, ofte oock *Can*, noemden, hebben daer uyt tegen alle vvaerheyt besloten, dat de Koninck der Scythen een Hondt vvas. Siet hier dan een staeltjen van der Griecken onmensche-

schelijcke eerdiefachtigheyt , ten op sien van de Scythen.

Men voeght hier by, dat de Scythen soo Barbaer zijn ghevveest , dat sy de doorshoofden van hare vrienden ghebruycten tot bekers , om daer uyt te drincken . O schandelijcke loghen ! De Scythen maeckten , gelijk noch heden te dage de Duytschen , hare bekers op het satsoen van een hoofd, ofte hooftschedel der menschen. Daer van komt onder de Griecken ende Romeinen het vvoordt van *skuphos* of *scyphus*, eigentlijk bediedende, ja zijnde een ende het selfde met het onder de Duytsche noch ghebruycte vvoordeken, *kup*, ofte *kop*. Dit heeft men oock vvonderlijck verdraeit, ende daer uyt tegen alle vvaerheit besluten, dat de Scythen der menschen koppen voor hare drinckbekers gebruycten . Dan van dese ende diergelijcke leugentale onder de Griecken vvijdtluftiger elders.

Het vvort oock tijt, dat vvy de verdedinge van de Scythen sluyten, ende dat met de vvoorden van die doorleerde ende voortreffelijcke Oudtvader *Theodoretus*, (van vvelcke de onvvaerdeerlijcke *Heinsius* oordeelt, dat hy sich elders vervvondert, dat hy soude hebben connen mistaften in de uytvindinge ende kennisse van de waerheyt) te lesen in sijn vijfde Gespreck, handelende van de natuere der menschen.

Hoort

Hoort eens hem de trots der Grieecken, scheldende de Scythen voor Barbaren, uytstrijcken ende te neder setten. *Ne quis, (seght hy) opinetur alio quidem pacto Gracos enatos esse, alio autem Romanos, alio Persas ac Massagetas; SCYTHAS, Sarmatasque aliam atque aliam sortitos esse substantiam; Moses nos docuit, unum ab initio hominem è terra plasmatum fuisse, deque ejus latere mulierem formatam. Quibus in matrimonii copulam coëuntibus, universus terrarum orbis, natis inde filiis ac nepotibus, impletus fuit. Neque vero linguarum atque idiomatum differentia quicquam generi humano vitii adfert. Videre enim licet cum Gracos homines, cum Barbaros studere virtuti, & flagitiis dare operam. Id quod & Græci verum esse affirmant. Anacharsin enim, SCYTHAM hominem, demirantur ac laudant, non Atticum, non Argivum, non Corinthium, non Tegeatem, non denique Spartiatem. Nonnulli Septem sapientibus eum annumerant. An vero non audistis, quæ olim Anacharsis dixerit? Mihi Græci omnes Scythizant. Quod sane dictum proxime omnino ad sutoris nostri verba accedit, ea videlicet; Nisi enim sciam vim vocis, ero illi barbarus qui mecum loquitur; & qui mihi loquitur, erit barbarus. Profecto enim, sicuti Græcis hominibus alii barbari esse censentur; ita rursus & eisdem illis, qui audire Græcum idioma non possunt, Attica lingua, Dorica, Æolica, & Ionica videtur barbariem quandam sapere.*

sapere. Est enim apud barbaras quoque nationes invenire florentes artes ac disciplinas. Quidam vero barbarorum multo callidiora quam Græci sapenumero machinamenta inveniunt, argutiores dolos astutioresque insidias iidem comminiscuntur. Neque desunt qui Græcæ elocutionis venustatem superent arguta brevitate sermonis. Hoc enim de PERSICA NATIONE (dese zijn ongetviffelt Scythen) & antiqui scriptores testantur. Ajunt enim illos argute omnino deprehendere omnes loquendi strophas; dictisque brevissimis colloquentes revincere; eosdemque disputatores esse quam maximos; quaque ab adversariis implicantur argumenta, solere ab iis citra moram ullam facile solvi. Proverbiis quoque uti eos affirmant sapientia plenis, altissimisque argumentis; non quod Chrysippi labyrinthos Aristotelisve cognorint, quodve illos genus hoc eruditionis vel Socrates, vel Plato, vel Demosthenes edocuerint; sed naturâ dumtaxat magistra usi sunt. Quin etiam NOMADES SCYTHÆ, qui sunt nobis finitimi, (eos dico qui in solitudinibus vitam degunt) singulari quadam mentis solertia ac prudentia præditi esse narrantur, acutissimoque ingenio polleere; ad cognoscendam veritatem, falsitatemque refellendam maxime facti.

Soude men vvel een treffelijcker getuygenisse van een volck connen geven? Werden de Scythen hier niet van vvegen hare vvelspreeckentheit,

G

scherp-

fcherpsinnigheyt, redencavelinge, vvijsheit in het schiften van de vvaerheit ende logen, kennisse van alle saccken, geroemt? Moeten hier niet de Grieccken stom staen met de mondt vol randen, die haer uyt krijten voor Barbaren? Dese onredelijke leppigheit der Grieccken mishaechde oock dien grooten Apostel Paulus: *En liecht niet*, (seght hy in het derde Capittel van sijne Sendtbrief tot dien van Colossen) *dewijle ghy aenghedaen hebt den nieuwen mensche; die vernieuwt wordt tot kennisse, na het evenbeeldt des ghenen, die hem geschapen heeft: waer in niet en is Grieck ende Jode, besnijdenisse ende voorhuylt, Barbare ende SCYTHA, dienstknecht ende vrye; maer Christus is alles, ende in allen.*

Dese mijne verdedinge van den Scythen sal ick nu gaen sluyten met noch een andere onvvederspreeckelijke getuyge, de vvelcke my vvel te passe aengebracht is door *Georgius Horn*, een man in het bloeyfel van sijn jaren onderleght met grondige kennisse van so veel vvetenschappen en talen, ende geciert met soo veel deughden, dat ick hem vvensche van herten onder ons sijne verdiende plaetse en eere. Sijne vvoorden dan sal ick hier laten volgen;

Ut tandem aliquando, nobilissima Scytharum gens a veteri & iniquo opprobrio barbariei vindicaretur, visum est tibi, CLARISSIME BOXHORNII, bono publico, curas

Et industriam tuam, qua summa est, impendere. Ac quoniam ipse laudatissimi facti tui, & quod omnium commendationem meretur, rationes propediem reddes; non nunc studia tua morabor, sed insignem Scythiæ Asiaticæ descriptionem, prout eam ex ore Incomparabilis Goli accipi, expediam. Ea enim, quoniam ex Timuri Historia Arabica petita est, ingens apud omnes pondus, jure meritoque habere debet. Ponam autem, non verba authoris, sed sensum, & quæ ille adstrictius, more suo, tradit, latius paulo diducam.

Desertum Barcæ, Tartarorum regio quadam est, omni pecorum & hordarum genere plena, undique culta pariter ac munita. Plaga ejus spaciosa, & sive aquam, sive aërem spectes, salubres. Gens ipsa virorum fortissimorum fœcunda, qui exercitus sagittandi peritia incomparabiles suppeditare possunt. Turcarum facundissimi, & animo ac egregiis virtutibus, maxime ingenui. Jam formæ eorum tanta pulchritudo, ut ad perfectionem nihil ultra desiderare possis. Et ut inter astra omnia Sol eminet: sic fœminæ ipsorum incomparabili decore fulgent. Viri vero, quanquam perpetuo sudore & laboribus exerceantur, tamen ea formæ excellentia sunt, ut cum Luna eos comparare possis. Principes tota gente nobilissimi, & tanto fastigio suo digni. Nec degeneres à caterorum virtute divites sunt; quos pectora quadam Reipublicæ vocare possis: tanta ipsorum in mercatura,

„ studio integritas est. Nulla in ipsis fraus, simulatio nulla
 „ reperitur. Merces incrustare, & emporibus obtrudere,
 „ insolens ibi. Cumque mos genticus sit, in plaustris vagam
 „ vitam ducere, ingens tamen tota regione securitas est, &
 „ absque metu, immensa illa terrarum spatia exetiuntur.
 „ Pauca urbes, & longe distita diversoria. Regio ipsa,
 „ qua austrum respicit, Caspio mari contermina est, quod ob
 „ adversas Muhammedi gentes, illaudatum ac contumax
 „ dici potest. Portingunt quoq; ab ea parte usque ad Euxi-
 „ num Pontum, qua Imperium Græcorum alluit. Ac nisi
 „ immanes illi Ciscaïorum montes obstarent, unda utrius-
 „ que maris permiscerentur. Hac obice frementes duorum
 „ marium fluctus repelluntur, ut intra terminos suos, qua
 „ perrumpere non datur, se contineant. Ad Orientem Cha-
 „ rasmos habent, hincque paululum Septentrionem versus,
 „ Atrar & Schagnak, Provinciae nobiles, jacent. Donec
 „ per multas gentes, in Turquestanam usque & Chataïam
 „ protensi, cum Sinensium celeberrima gente, ubi Mogolibus
 „ & Chataïs contigui sunt, confinia miscent. In Septen-
 „ trione, regionibus Amir Schibar, qua Siberia esse videtur,
 „ juncti, solitudines & deserta habent. Ingentes ibi, &
 „ velut Libyca arena; adeo illa plaga montes suos, & colles,
 „ ex instabili sabulo, hahet. Atque ibi demum horrida
 „ incultaque regiones jacent, quas nec avium genus absque
 „ formidine emetiri & superare queant; tantum abest, ut
 „ illa hominibus accessse sint. Ambitionem magnorum Prin-
 cipum

cipum solæ terminant; & quanquam multi hætenus eas,,
 aggressi sint, omnium tamen irrita vota, & conatus fru-,,
 stranei fuerunt. Hinc in Occidentem Russia & Bulgaria,,
 & Othmannici Imperii pars, longo terrarum tractu jacet.,,
 Reliqua Christianis contermina sunt. Quam illa regiones
 bonis moribus exculta sint, etiam hinc fieri indicium po-
 test. Viatorum turba ex Chorasmis, per immensa terra-,,
 rum spatia, usque ad Cimmerios, sine noxa, vacui metu,,
 proficiscuntur in plaustis suis. Illud autem non minus,,
 trium itinere mensium, intervallum est. Describit deinde
 quomodo per deserta illa vagi Scythæ proficiscantur; quæ
 ad rem præsentem non faciunt. Hoc vero hospitalitatis
 Scythicæ argumentum est. Nemo profecturus alio,,
 comæatum in viam sumit. Divertunt apud tribules,,
 suos, & magno ubiq; honore affectuq; excipiuntur.,,

Hæc sunt, CLARISSIME BOXHORN, quæ de nobili
 Scytharum gente, aathon Arabs, Timuri *ویزگون*, tra-
 dit. Tot testimoniis illis, quibus Scythæ barbari & feroces
 vacantur, convinci possunt. Certe fides, constantia, simpli-
 citas, ut fortitudinem & ceteras ingenii ac corporis dotes
 præteream, in Septentrione, unde originem trahunt gen-
 tes nostræ, quas jam pro cultissimis habemus, sedes suas, &
 olim antiquissimo ævo, & nuper, si Arabi huic credimus,
 habuerunt. Vale, & me, quod facis, tui nominis & do-
 ctina constantem admiratorem, ama.

E E R S T E V R A G H E.

Zijn de Scythen ouder als de Griecken
en Romeinen?

A N T W O O R D.

DEse Vrage houdt in dese ranck de eerste plaetse. De eerste comt haer oock toe. Want, indien de Scythen niet ouder zijn als de Griecken ende Romeinen, so en connen dese van haer de tale niet geleert hebben. De moeder moet nootfaeckelijck ouder vvesen als de kinderen. Dan het is niet noodich hier over veel vvoorden te verquisten. Die maer eenige kleynce beginselen heeft van des oudtheits kennisse, mach sonder schande ende schaemte dit niet vragen. Ja dan, de Scythen zijn ouder als de Griecken ende Romeinen. Alle tijdtreeckeningen staen ende vechten voor ons. De Scythen zijn in der Griecken ende Romeinen Historien bekent, op die tijden, op de vvelcke de Griecken ende Romeinen vvaren te soecken. By *Trogus Pompeius*, ofte *Justinus*, tvvisten sy over de oudtheit met dien van *Ægypten*, ongetvvijfelt van ouder aenlikenlijckheyt als de Griecken ende Romeinen. *PRIMI HOMINUM SCYTHÆ*, dat is, *de eerste der menschen*, vverden sy genoemt by *Mela*, ende elders. Oneindelijcke

delijcke ghetuygenisse zijn hier van by de oude Griexsche ende Latijnsche Schrijvers; ende oversulcx sal ick dese Antvvoorde eindighen met de vvoorden van *M. Porcius Cato*, die hem, 'tzy te recht, 'tzy t'onrecht, iminers met de vvaerheit over een comende, toegeschreven vverden. *Graci*, (seght hy) *tam impudenti jactantia jam effunduntur, ut quoniam his dudum nemo responderit, ideo libere a se ortam Italiam, & eandem spuriam simul ac spurcam, atque novitiam, nullo certo auctore aut ratione, sed per solam insaniam, fabulentur. De mundi quidem origine auctores non paria sentiunt. Nam Chaldaei sibi sempiternitatem persuadent. Phoenicibus vero ac Sagis magis placeat origo; inter utrosque convenit, ante Ninum circiter annis quinquaginta & ducentis, quibus duravit aureum seculum, terras fuisse inundatas, & IN SCYTHIA SAGA RENATUM MORTALE GENUS. Sive enim ab aeterno mundum existimes: & ignis principio cuncta tenuerit; & sensim in sua loca elementa coeuntia homines produxerint; sive, ut fertur, ante aureum seculum terras subrutae inundatio possederit; & exsiccata humo apparuerint homines, EQUIDEM PRINCIPATUS ORIGINIS SEMPER SCYTHIS TRIBUITUR: à quibus auctis colonias per orbem missas ferunt.* Meer hier by te voegen is onnoodigh, alsoo niemant, die maer eenige lesse heeft van der ouden

ouden Grieccken ende Romeinen Historien, aen de vvaerheit van desen, mach ofte can tvvijfelen.

T W E E D E V R A G H E

Wat voor tale hebben de Scythen ghesproocken? Is het eene ende de selfde met der Duytschen tale?

A N T W O O R D.

O Ngetvijfelt, eene ende de selfde. Dit can men ten vollen bevvijfen uyt menichvuldige Scythische ende Persische vvoorden (vvant de Persen zijn een Scythischs volck) van de vvelcke gewaecht vverdt by de oude soo Griecxsche als Latijnsche Schrijvers. Men leeft by haer, dat *γαζα* by die volckeren beteekent *een schat*. Seggen de Duytschen oock noch niet *schaaz* of *scarz*? Noemen oock noch niet heden te dage de Türcken, ongetvijfelt een gebroetfel van de Scythen, een *schat*, *scaxa*; ende den bevvaerder der schatten van haren Keiser, *Scazabassa*, dat is, *den baes ofte opperste bevvaerder der schatten*? Is dat niet een ende het selfde met het Persische *γαζα*? Seght niet *Herodotus*, dat *arta* een vvoordeken is dat groot ende machtiech beteickent by

by den Scythen, ende by sommige vvoorden gevoeght, der ſelver bediedinge vergroot ende vermeerdert, als in *Artaxerxes*, dat is, *grootte Xerxes*? Is dat niet recht Duytſch? Spreecken vvy oock noch niet heden te dage op de ſelfde vviſe, *harde loopen*, *harde vrieſen*, *harde vorſt*? Vindt men niet in oude brieven, gemaect onder de Graven van Hollandt ende Zeelandt, dat ſy daer meermael genoemt vverden, *harde lieve*, *harde mogende*? Is dat niet het Scythiſche, *arta*? Seght niet *Hefſychius*, dat by den Scythen *Aa* beteickent een vergaderinge van vvater? Hebben ſoo oock niet geſprooken de oude Duytſchen? Sijn ons noch niet daer van overigh de namen van eenige vvateren, die de *Aa*, de *korre Aa*, de *lange Aa*, ende anders, genoemt vverden? De Romeinen hebben boven tvvijfel daer van haer, *aqua*. De Oude leeren ons, dat het deckſel van het hooft by den Perſen, die zijn Scythen, *Cydaris* genoemt vvert? Is dat niet een met het Duytſche vvoordeken, *ſliedar*, ofte *ſluider*? Want met ſluiders vvierde, ende vvert noch heden te dage het hooft by de Perſen ende Turcken omvvonden, in plaetſe van hoeden te dragen. Niemant en ſtoote hem, dat in het eene een *l*, ende in het andere geene vverdt gevonden. Met deſe letter leeft men ſoo. *Alter* en *ander*, *anguis*, en *ſlangue*, moet men immers

H

be-

bekennen , dat eene ende de selfde vvoordekens zijn ; nochtans is in eenige van die de *l* te vinden, in eenige te soecken. Dit vvoordeken *Cydaris* doet my dencken op *Sudarion*, by de Euangelisten te lesen in het verhael van de verrijsenisse van onsen Heilant Christus, het vvelck overgeset vvordt, een *svveetdoeck*. Ick hebbe noyt , om hier recht uyt de borst te spreecken, kennisse met dese oversettinge connen maecken. Het dunct my al te vreemdt te vvesen, dat men het hoofd van eenen couden dooden, omvvonden soude hebben met eene svveetdoeck. De eoude dooden en svveeten immers niet. Mijn gevoelen is, dat *Sudarion* daer niet anders is als een Persisch vvoordt, dat is, *Cydarion*, of *slidar*, met de yvelcke het hoofd van onse Salichmaecker was omvvonden. Dan hier van sal ick naerder spreken in mijne *Aenmerckingen op eenige plaetsen van her Oude ende Nieuwe Testament* ; alsoo de selve op verscheiden gelegentheden uyt deser volckeren tale en zeden verlicht connen vverden. Ondertusschen geve ick dit staeltjen den Godsgeleerden te bedencken.

Strabo verhaelt , dat de Scythen ende Thracen eene Stadt *Bria* noemden, ende dat daer van comen de namen *Menebria*, *Selimbria*, *Poltiobria*. Is dat niet een Duytsch vvoordeken? Noemen de Duytsche niet een Stadt , met haer aenclèven, *Vrie*? Leestmen

men daer over niet in de oude Latijnsche brieven van de Graven deser Landen, *Libertas de Leiden; de Middeldurch*, &c. Wat is dat anders te seggen als het *Vrie*, ofte de *Vrygheit van Leiden; van Middeldurch*, &c. Ten vware dat men soude vwillen seggen, dat dit *Bria* een ende het selfde is met ons *Birch* of *Burch*, beteickenende een *Stadt*, gelijk men seght, *Middeldurch, Domburch*, &c. ende *Burghers* noemt, die sulcke Steden bevvoonen.

Plutarchus, Hesychius, Suidas, ende andere, leeren ons, dat by den Scythen de loopende ende snelle boden, *Astande* genoemd vvierden. Is dit niet louter Duyts? Seggen vvy niet *hastande* van die, die snel-lijk over en vveder reysen?

By *Herodotus* leest men dat by den Scythischen Persen *Xerxes*, beteickent een *kryger*, ofte *Krijghs-overste*? Is dat niet oprecht Duyts? Seggen vvy niet *Hertsech*, oft *Hertsoch*? Is dat niet te seggen eygent-lijk een *Krijghs-overste*? comt dat niet over een met het vvoordeken *Xerxes*?

De selve seght oock, dat by die volckeren eenen *houwer* genoemd vverdt *Acinaces*? Wert oock niet in Zeelandt ende elders in Nederlandt, een *houwer*, ende *bijl*, daer men mede haet ende kerft, *Axcine*, genoemd? Wat is dat, lieve, anders als *Acinaces*?

Noch leert ons *Herodotus*, dat *aior* by de Scythen

beteickent een *man*; ende dat de *Amazones* by haer genoemd vverden *Aiorpara*, dat is, *mannen doodende*, om dat sy de mannekens ofte knechtken uyt haer geboren, plachten te doodden. Is dat niet een ende het selfde met het Duytsche *Vaier*? Nu, *Vaier* beteickent niet alleen een gemeenlijk soo geseghte Vader, maer oock al vvat van het mannelyck geslacht is. *Vaer* seght men in Hollant tegen een jongen. De oude Engelsche Saxen noemen een *Man Wer*. In het begin vanden eersten Psalm (de lesse van dese Psalmen dede my hebben de meermael, en hoochlijck my te loven Heer, *Johan de Laet*, tot wiens gefont oordeelen grondige kennisse van dese tale ick my hier geern beroepe) overgeset in het Engels Saxis lese ick; *Eadig wer*; *Eadig Wer*, dat is te seggen, *Salich is de man*. Hier van, ofte van het Duytsche *Vaer*, hebben de Romeinen het vvoordeken *Vir*, gelijk van het oude Scythische *aior*, de Griecken gemaeckt hebben haer *aner*, het vvelck oock een *man* beteickent. Dit alle blijft ende blindt soo claerlijck als de Sonne. Dit is genoeg thans voor een staeltjen. Want van alle de Scythische vvoorden, van de vvelcke de oude gevragen, ende vvelcke alle goet Duytsch zijn, hier nu te spreeken, soude te lanck vallen; ende ons voornemen is daer van een ander dach verck, met Godt, te maecten. Dit alleen

sal

sal ick tot eene onversfettelijcke versterckinge van dese onse meeninge daer by voegen, dat daer oock uyt volcomentlijck blijcken can, dat der Scythen tale eene ende de selfde is met de Duytsche, door dien in der Perfen, als oock Tartaren, Turcken, en Iberen, ongetvvijfelt Scythische volckeren, talen, noch heden ten dage ettelijcke dusenden, ja ontallijke vvoorden te vinden zijn, die sy gemein hebben met de Duytschen. Ick beroepe my op Mannen, vveleke daer van kennisse hebben, ende oock Woordeboecken die daer van gheschreven zijn, ende onse Antvvoorden op de volgende Vragen. Ick sluyte dan oock dese Antvvoord, ende dat met een proufken, genomen uyt de brieven van die geleerde Keiserlijcke Gesant *Busbequius*; *Non possum hic praterire, inquit, quæ de gente accepi, quæ etiam nunc incolis Tauricam Chersonesum. quam sæpè audiveram sermone, moribus, ore denique ipso & corporis habitu, originem Germanicam referre. Itaque me diu cupiditas tenuit videndi ab ea gente aliquem, & si fieri posset, eruendi aliquid, quod eâ linguâ scriptum esset. Sed hoc consequi non potui. Casus tamen utcumque meo desiderio satisfecit. Cum essent duo huc (Constantinopolin) illinc delegati, qui, nescio quas querelas ejus gentis ad Principem deferrent, & mei interpretes in eos incidissent, memores quid eis mandassem, ad prandium illos*

ad me adducunt. Weynich daer naer: *Adscribam pauca vocabula de multis, quae Germanica illi ex Taurica Chersoneso Legati reddebant. Omnibus dictionibus praeponabant articulum tho, aut the (der vel die) dicentes Bro, Panis; Stul, Sedes; Wingart, Vitis; Regen, Pluvia; Bruder, Frater; Svvester, Soror; Alt, Senex; Winth, Ventus; Silver, Argentam; Hus, Domus; Goltz, Aurum; Kor, Triticum; Salt, Sal; Hoef, caput; Thur, Porta.* Die meer lust heeft, can meer staeltjens hier van in de gemelten brief vinden.

De Scythen dan zijn ouder als de Griecken ende Romeinen, ende spraecken eertijds, en spreecken noch heden geen andere tale als de Duytsche. Dese zijnde een oudt, groot, ende machtich volck, hebben haer, neffens hare tale, breedt en vviijdt verspreit en voortgeset door geheel Asia ende Europa. My lust oock, voor al eer ick dese Antvvoord sluyte, hier te geven reden, vvaerom dat de Scythen soo vele volckeren met hare talen eertijds hebben connen uytleveren aen andere gevvesten. Ick hadde onlanx de eere, van my te mogen laten vinden by den Edelen Heer *Adriaen Paeuw, Heere van Heemstede, &c.* vvederom gecomen zijnde van *Munster*, ende hem in het bysonder danckelijck te begroeten over de by alle goede hooch geroemde diensten, by hem van vvegen dese Staet, als Geyolmachtichde,

ge-

gedaen in de langh geuenschte Vredehandelinghe van het al te langh vechtende en tvvifstende, ende dien volgende al te bloetvervviegen Europa. Dese toonde my seecker Chronijck, met de handt gheschreven, ende noch ongedruet, eertijds toebehoort hebbende den doorluchtigen Graef, *Herman van Nuenaer, Grave van Meurs*, met dit opschrift, *Francisci Campani, Eburonis, Massecani, Chronicon*. Ick las daer in seecker Capittel, hebbende dit opschrift; SEPTENTRIONEM ESSE FOECUNDUM, ET QUARE; volgende het Capittel, in het vvelcke gehandelt vvas van der Longobarden, ende andere Noordtsche volckeren, intochten in Italien. Ick moet sijne vvoorden hier noodtsaeckelijck opsleggen. *Cum tot gentes, (seght hy) è Septentrione progressæ legantur in orbem mediterraneum. Gothi, Hunni, SCYTHÆ, Vandali, &c. miretur quis, nec immerito, cur major Septentrionis fecunditas sit, quam Austri. Physicam duplicem rationem adferunt. Prima est, quod frigidorum semen, quia densius & durius sit, citius coalescat & hareat, quam calidorum. Idque simili probant. Sevum eum & cera ad calorem mox liquescit, hareret muro, sed & defluit; contra frigore quodam temperatum adhærescit, ubi velis. Eaque causa censetur, quod septentrionalium corpora firmita & ampliora sint; australium vero teneriora. Quod Poëta Romanus indicat;*

Hic

Hic emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi. *Altera causa tanta fecunditatis est, quod major Septentrionis sanitas sit & longævitas; quod æstu disfluant corpora in morbis, & pestis pronius nascatur ex intemperato æstu, quam frigore. Hinc est, quod nostri homines in Terra Sancta durare non possint, quod nimio æstu in morbos & pestes incidant.* Hier toe dienen oock, en sullen dit sluyten, de vvoorden van *Jornandes*, een oudt Schrijver van der Gothen saecke, by den vvelcke het Noorden genaemt vverdt; *VAGINA GENTIUM ET OFFICINA NATIONUM*; dat is; *De scheede ende de winckel van volckeren*. Laet ons nu voort treden tot de derde, ende in desen seer gevvichtige, Vrage.

DERDE VRAGE.

Waer uyt blijktt, dat der Griecken, Romeynen, ende Dnytschen tale, afcomstich is van de Scythen?

A N T W O O R D.

VOorvvaer niet uyt een ofte tvvee dosijnen van vvoorden. Want indien men daer op staen vvilde, soo soude men moghen seggen, dat alle talen hercomstich vvaren uyt de Hebreusch; gelijk de

de Hebreëen de *eerde* noemen *erets*, de Duitſche *eerde*, de Griecken *era*, de Romeinen *terra* (ende het is vvel gelooflijk dat, niet tegenſtaende de vvervverringhe der talen, noch eenige Hebreëuſche woorden by allen volckeren overgebleven zijn) maer uyt duſenden, ja eene oneindeliſckheit van vvoorden. Niet oock uyt vreemde vvoorden neffen vreemde ſaecken ontleent van vreemden, ende dien volgende onder verſcheiden vreemde volckeren te vinden, gelijk een *Kemel*, over al by de Romeinen, Griecken, Duitſchen, ende andere, genoemt vverdt een *Kemel*, maer uyt in ende aengeboren vvoorden, bediedende ſaecken ofte dingen, die over al dagelijcx gebruyct, geboren, ende gevonden vvorden; gelijk de Romeinen ſeggen *calix*, de Griecken *kelix*, de Scythen ende Duitſchen, *kelck*; de Romeinen, *gallus*, de Scythen ende Lettouers, (van vvelcker Woordenboek my hoochlijck en vvel tijdelijck gedient heeft de vvel gheleerde en my hooghlijck te roemen *Nicolaus Witte*, *Gail*; de Romeinen, *tabula*, de Scythen, *tafel*; de Romeinen, *ſedile*, de Scythen, *ſetel*; de Griecken, *ſtule*, de Scythen, *ſtyl*, of *ſtuel*, de Griecken, *murion*, de Scythen, *ſmur*, of *ſmeer*, oock *murch*, of *merch*; de Griecken, *oois*, de Romeinen, *ovis*, de Scythen en Duitſche, *oy*; de Romeinen, *ſus*, de Scythen en

Duitschen, *sus* ofte *seuch*; de Romeinen, *succus*, de Scythen en Duitschen, *such* of *seuch*; de Romeinen, *stare*, *sta*, de Duitschen, *staen*, *sta*; de Romeinen, *calvus*, de Scythen ende Duitschen, *cael*; de Romeinen, *penna*, de Duitschen, *penne*, de Romeinen, *porta*, de Duitschen, *poorte*; de Griecken, *thure*, de Duitschen, *deure*; de Romeinen, *milium*, de Griecken, *milion*, de Duitschen, *mil*, *mul*, *meel*; de Romeinen, *avena*, de Duitschen, *aver*, of *haver*; de Romeinen, *longus*, de Duitschen, *lanck*; de Romeinen, *manus*, de Duitschen, *manc*; de Romeinen, *minus*, de Duitschen, *min*; de Romeinen, *scapha*, de Duitschen, *schaph*, *scheph*, de Romeinen en Griecken, *cantharus*, de Duitschen, *can*; de Romeinen, *curtus*, de Duitschen, *kurt*, *kort*; de Griecken, *Heros*, de Romeinen, *Herus*, de Scythen en Duitschen *Heere*; de Romeinen, *valva*, de Duitschen *val*; de Romeinen, *lintheum*, de Duitschen, *lint*; de Romeinen, *taurus*, de Duitschen *staur*, *stier*; de Romeinen, *curris*, de Duitschen, *turn*, *toorn*.

In een groote menichte van vvoorden is gantsch geen onderscheit te vinden, ten zy in den uytganck alleen, ende dat soo vveynich, dat sy malcanderen gelijcken even als *India* en *Indien*, *Asia* en *Aſien*, *Roma* en *Romen*, daer niemant aen en twijfelt of het zijn eene ende de selfde vvoorden. Siet hier noch een staeltjen;

Mu-

Murus, *Muer*,
 Pinna, *Pin*,
 Sons, *Sondich*,
 Infons, *Onfondich*,
 Luxus, *Lust*,
 Ars, *Aert*,
 Sedile, *Setil*,
 Cratos, *Kracht*,
 Jocus, *Joc*,
 Pellis, *Pels*,
 Ordo, *Orden*,
 Platus, *Plat*,
 Minus, *Min*,
 Sugere, *Sugen*,
 Tabula, *Tafel*,
 Planta, *Plante*,
 Cista, *Kiste*,
 Pur, *Vur*,
 Et, *en*,
 Cheliis, *Schel*,
 Meus, *Mein*,
 Fax, *Fackel*,
 Ævum, *Eeuw*,
 Passus, *Paſ*,
 In, *in*,
 Ab, *ab of af*,
 Ac, *Ac, oc, by dien*
van Gothlant.
 Vas, *Vat, of Vus*,
 Cupa, *Cupe*,
 Borne, *Borneput*,
 Par, *Paer*,

Kuffein, *Kuffen*,
 Mare, *Mare, of*
Meer,
 Amar, *Amar, Ee-*
mer,
 Ronkein, *Roncken*,
 Rosa, *Rose*,
 Lais, *Lapis, Lat,*
of Lei,
 Catena, *Caten, of*
Keten,
 Men, *Men, of*
Maen,
 Mola, *Mole*,
 Penna, *Penne*,
 Mus, *Mus, of*
Muis,
 Murmur, *Murmur*,
 Calx, *Kalck*,
 Rapa, *Rapen*,
 Furca, *Furcke*,
 Sal, *Salt*,
 Camera, *Kamere*,
 Charus, *Care, Ze-*
lands,
 Ois, *ovis, Ot*,
 Rumor, *Rumoer*,
 Turtur, *Turturduyf*,
 Pix, *Pic*,
 Fama, *Fame*,
 Phrisein, *Vriesen*,
 Trabs, *Trap*,

Laus, *Lof*,
 Anchora, *Ancher*,
 Mamma, *Mamme*,
 Huper, *Uter, over*,
 Sol, *Son*,
 Sus, *Seuch*,
 Porta, *Poorte*,
 Mas, *Man*,
 Krene, *Krane*,
 Corona, *Coroon*,
 Rhetor, *Rheder*,
 Laterna, *Lanteerne*,
 Butyrum, *Buter*,
 Lis, *liſt*,
 Lux, *Lucht, Licht*,
 Mulleus, *Muli*,
 Soccus, *ſoc*,
 Furix, *Furie*,
 Lyra, *Liere*,
 Boiæ, *Boien*,
 Saccus, *Sac*,
 Succus, *Such*,
 Sepia, *Seep*,
 Flamma, *Flam*,
 Scutum, *Scut*,
 Koite, *Koi, Kottſe,*
of Koetſe,
 Merx, *Mers, daer*
men van ſeght
Meerſdrager,
 Equus, *Eicq*,
 Solca, *Sole*,
 Spuere,

Spuere, *Spuen*,
 Botrus, *Bot*,
 Cafeus, *Kaes*,
 Voluptas, *Wolp-*
heit,
 Pax, *Paix*,
 Ne, *Neen*,
 Sane, *Saen*,
 Regio, *Reeck, Rijk*,
 Pars, *Part*,
 Testa, *Test*,
 Skia, *Scim*,
 Vallum, *Wal*,
 Anxius, *Anxstich*,
 Pus, *Puyst*,
 Novus, *Nouw, of*
Nieuw,
 Anas, *Ant*,
 Fructus, *Frucht*,

Falsus, *Fals*,
 Lampas, *Lamp*,
 Patella, *Pateel*,
 Carrus, *Karre*,
 Corbis, *Korve*,
 Raucus, *Rau*,
 Caulis, *Caul*,
 Linteum, *Lint*,
 Remus, *Riem*,
 Durare, *Duren*,
 Ager, *Acker*,
 Nebula, *Nevel*,
 Mulgere, *Mulcken*,
 Capus, *Capoen*,
 Putens, *Put*,
 Kratos, *Kracht*,
 Pluma, *Plume*,
 Stipulae, *Stappe-*
len,

Rudis, *Rum*,
 Nasus, *Naes*,
 Herus, *Her*,
 Moss, *Moort*,
 Nux, *Neut*,
 Geras, *Gerain*,
Greib,
 Macer, *Mager*,
 Klaiein, *Klagen*,
 Logi, *Logens*,
 Leroi, *Leuren*,
 Coquus, *Cocq*,
 Rectus, *Recht*,
 Mustum, *Must*,
 Hoeres, *Hoir*,
 Aer, *Aer*,
 Core, *Koren*,
 Bacchus, *Bach*.

Hier hebt ghy hondert ende vijf en twintich preuven, ende noch een toemaetjen, indien ick veel telle. *Sed pauperis est numerare pecus*. Ick soude daer noch eene onsegghelijke menichte konnen aenhechten, dan dit is thans ons voornemen niet. Wy dienen de Leser nu maer van goede staeltjens. Uyt een cleyn staeltjen connen verstandige veel oordeelen van een heel stuck laackens. Edoch, van de vier laetste naest verhaelde vvoordekens, moet ick hier een vveynich naerder spreeken.

Wes

Wes aenraect de overeenstemminghe van de vvoordekens *Hoeres* ende *Hoir*, sal eenige vreemt voor comen; die noch Testamenten oyt gemaect, of, tot haer ongeluck, gekregen hebben. Dan de *Advocaten* ende *Pracureurs* sullen my lichtlijck vvel ghelooven. Dese vveten vvel, dat by de Duitschen, *Hoir* beteeckent een *Ersghenaem*. Daer van leestmen in de by haer opgemaecte Ulysterse-vvillen, soo dieckmael; *sterven sonder hoir ofte hoiren kindt achter te laten*. Want dus heeft men van oudts geschreven. Is dat *hoir* niet eene ende het selfde niet *haeres*?

Voor soo veel raect het Latijnsche vvoordeken *Aer*, ende het Duitsche *Aer*, het vvelcke vvy in een gelit gestelt hebben, sal velen vreemt voorcomen. Want men sal niet lichtelijck connen aennemen, dat *Aer*, beteickenende by de Romeinen *de Lucht*, in der Scythen ende van haer afcomstige Duytschen tale bekent is. Nochtans en is niet lichter, als dat boven alle tegensprecken te bevijzen. In de oudste Duitsche tale beteickent eigentlijck *Aer*, de *Mane*. Die maer eens insiet de Hollandtsche oude Chronijcken, sal dit vvaer bevinden. Lesen vvy daer niet in, dat het oude ende edele geslacht van *Wassenaer* sijne naem ontfangen heeft van *wassende aer*, dat is, seggen sy, *wassende Mane*? gelijk de selve oock

in het stamvwapen gezien worden. De Scythische Turcken noemen de Mane, *ay*. Dese naem van de Mane heeft men gegeven aen de Lucht, als zijnde het rijk van de Mane, boven de Sonne geeert ende gheacht by de Scythen ende van haer afcomstige volckeren. Hier van vverdt de Lucht genoemd by de Latijnen, *aer*; de Griecken *aer* en *aither*, ende, onder haer, de *Æolen*, *auer*; de Croaten, *aier*; de Dalmaten, *aër*; de Engelsche, *aire*. Ja, hier van comt oock het Latijnsche vvoordeken *aura*, beteickenende de *waier* of *weer*; gelijk dit vvoordeken *waier*, niet anders is ende bediedt als, *aer*; soo dat *schoon waier* niet anders te seggen is eigentlijk als, *schoone Locht*. Ja oock der Griecken afgodinne *Hera*, dat is, *Juno*, beteickenende de Lucht ende Mane, heeft hier van hare naem ontfangen. Dit alle is soo claer als de volle Mane self.

Nu, vvat belanght de vvoordekens *Kore* ende *Coren*, de reden van dese overeenstemminge is claer. Want *Ceres* by de oude oock genoemd vvert *Kore*. *Ceres* of *Kore* vverdt geleght de Godinne van het *Koren*, of oock het *Koren* self. Wie en siet niet dat dit vvoordeken *Kore*, goet ende suyver Duytsch is?

Ten laetsten oock hebben vvy by malcanderen geset *Bacchus* en *Bach*. *Bacchus* is de Godt van de vviijn, ja, bediedt de vviijn self. Nu dan, de Turcken, zijnde

zijnde Scythen, noemen noch heden te dage de vvin, *Bagh*. Wat is dat anders als *Bacchus*? Ja oock in ons Nederlandt is dit selfde vvoordeken in die bediedinge noch bekend. Hoort men niet in Zee-landt noch menichmael den vvin, *Bai* noemen, als *Rhenschen Bai*, *Franschen Bai*, &c? Wat is dat anders als der Scythen *Bach*, en der Romeinen *Bacchus*, door de vveleke de vvin bediedt vverdt? Ten vware ick voorgenomen hadde rhans cortelijck dit mijn vverck af te handelen, soo soude ick hier in het lange en breede te toon stellen alle die vreemde gedachten, die soo den ouden Griecken en Romeinen, als heden te dage eenige gelcorde over de hercomste van dese namen in de sin gecomen zijn, en dat door onkennisse van de vvaerheit, die nu eerst, sonder roem gesproocken, by ons recht ontdeckt vverdt. Mijnen loon sal vvesen ongetvvijselt de nijdt van die, vvelekers misslaghen men tot noch toe hoogh gheacht heeft. Dan ick en creune my niet. De blinckende ende onovervvinnelijcke waerheit is aen mijn sijde. De bejegeningen, die my somvvielen hier over voor comen, door die, vveleke ick oock hooghlijck andersints achte ende eere, doen my dit schrijven. Ick mach vvel lijden dat men dese mijne gedachten vvel scherpelijck onderfoecke; en ick beroep daer over een ieder, die het
lust,

lust, niet met achter aen te keffen; maer opentlijk voor de heele vveerelt met my te comen te velde: Ick gedencke, met Godt, standt te houden.

Ende op dat niemant achte, dat dese gelijckenisse ende overeenstemminge in dese talen by gevalle, ofte te gras ende te hoye, als men gemeenlijk seght, is te vinden; soo dachte ick tot verseeckeringe van de vvaerheidt hier te sullen dienen, my in eenige enghte te praemen. Om nu niet lanck te vvesen, soo sal ick eens cortelijck gaen insien het hooft van eens menschens lichaem, ende des selfs deelen; ende de namen, die haer 'tzy by de Grieken, 'tzy by de Romeinen, 'tzy by de Duitschen gegeven vverden. Het hooft noemen de Romeinen, *caput*. De Duitschen seggen, *kop*, of *kap*. Dat *kap* is overigh in de naem van het decxsel van het hooft, het vvelck men noemt, *kap*, niet alleen van vrouwen, maer oock van mannen. Waer van comt het onroomsche vvoordt, *capitium*. De Grieken seggen voor *caput*, *kephale*. De Duitschen seggen oock *keph*, of *kephel*. Van een sot seght men; *Hy is ghequelt met de kephel*; dat is, het schort hem onder de muts, of, aen sijn hooft. Het opperste scheel van het hooft noemen de Grieken, *kranion*; de Romeinen, *cranium*; de Duitschen, *kraain*, ofte *kruin*. Het hayr noemen de Romeinen, *pili*; de Duitschen, *peilen*.

peilen. In Brabandt seght men gemeinlijk; *Had ick een peil haers, dat daer om dochte, ick soude het uyt trecken*; voor het vvelcke andere seggen; *Hadde ick een haer, dat daer om dochte, ick soude het uyt-trecken*. De Griecken noemen het hair, *thrix*. De Duitschen noemen eighentlijk het hair, *strick*; 'tzy om dat het lichtelyk vervvert oft ghestrickt vverdt; 'tzy om dat de oude Duitsche het hair plachten te vlechten ende te stricken, soo als *Tacitus*, ende andere, dat ons leeren. *Stricken* ende *strycken* seggen onse vrouvven noch, als sy met het hair besich zijn. Eer ick van het hair scheide, soo moet ick (met oorlof) oock spreeken van de luy-sen. Een clein vvormken noemen de Griecken, *luse*. Is dat niet een ende het selfde met ons, *luyse*? *Frons* noemen de Romeinen het voorhoofd. De Duitschen seggen, *froncen*, vvelckers eigen ende aensienlijcxste plaetse is in het voorhoofd. De Romeinen seggen *Nasus*, de Duitschen, *Naes*, ofte *Neus*; *Auris* is een Romeinsch, *aur*, of, *oor*, een Duitsch vvoordt. *Labium* seggen de Romei-nen, *Lib*, of, *lab*, (vvaer van comt *stabben*) de Duit-sche. *Mentum* seggen de Romeinen, *mont*, de Duitsche. Om tot de namen van innerlijcke deelen te comen; *phren*, *glotte*, *phthongos*, *stoma*, seggen de Griecken; *brein*, *klocke*, *phtonge*, *stemme*, de Duitsche.

Men soude mogen dencken, dat het hier my maer vvel geluſt is ontrent het hooft; ende dat het elders soude mogen haperen. Hoort dan eens oock, om van andere tuſſchen comende deelen van des menſchen lichaem nu niet te handelen, vvat vande teenen. *Tenos* ſeggen de Griecken. Laet ons die Groote *Salmaſius* eerſt eens hier hooren ſpreecken. *Purum & putum Gracum eſt*, ſeght hy in ſijne aenmerckinge op het boeck *Tertulliani de Pallio*, τὸ τέν & τέν. *Tenues etiam virgulas & feſtueas tenos dixere*, ut *Φιλύεα Graci*. Unde & *minutas ac tenues de virga praciſas teſſeras*, quibus ad ſortiendum utebantur, *tenos vocabant*. In *legibus Friſiorum*: tali de virga praciſi, quos *tenos* vocant. *Exſtat & apud Apuleium lib. VIII. Mileſiarum*. *Teen* beteickent dan by de Griecken en Romeinen een rijsken, dat gebogen en gevlochten can vverden. Wy noemen oock dat noch *teen*. Daer van ſeght men een *teene mandeken*, dat van *teen* gemaect vverdt. De *teenen* aen de voeten hebben om hare buyghſaemheit ongetvvijfelt de ſelven naem gekregen. Siet daer, het vvoordeken *teen*, hebbende eene gelijkende bediedeniffe, vverdtſoo vvel by de Griecken als de Duitschen gevonden. Dunct u oock niet, dat *ſolea* en *ſool* malcanderen v wonder vvel gelijcken? Het soude te lanck vallen alles hier toe dienende nu te verhalen.

Voorders, in eene by naer oneindelijcke menich-
te van vvoorden is andersints het onderscheit soo
cleyn, dat het nauvvelijcx voor onderscheit by lie-
den, die in desen bescheiden vvillen vvesen, is te
houden. Dese geringe veranderinge bestaet maer in
eene besondere maniere van het selfde vvoordt uyt
te spreekken, ende dien volgende te schrijven; seer
gemein, ja over al te vinden, onder volckeren, die
eene tale gebruicken. De Griecken noemen dit,
Dialectus; by den vvclcken een vvoort anders wier-
de uytgesproocken in *Africa*, anders in *Jonia*, an-
ders in *Ætalia*, anders by den *Dones*, anders by an-
dere; even als noch heden te dage een vvoordt an-
ders uitgedruet ende oock geschreven vverdt in
Hoochduitschlandt, anders in de Nederlanden; in
Hoochduitschlandt anders by den Svaven, anders
by den Saxen; in Nederduitschlandt anders by dien
van Brabandt, anders in Hollandt, anders in Zee-
landt ende Vrieslandt. Onlanx besichde ick mijne
gedachten om de redenen van dit onderscheit uyt
te vinden. Onder andere dede sich my doe op eene
voornaemste oorfaecke, die ick oock den Leser
hier niet mach onthouden. Dese dachte my te vv-
sen den hemel, onder de vvclcke de menschen le-
ven, ende van vvclcken oock hare tonge verschei-
dentlijk in het uytspreekken van eene ende de

selfde tale geroert ende geraect vverdt. Ick vvierde daer in versterct door het oordeel van *Baillius*, die in sijn Boecxken, *De Dialectis Gracorum*, daer hy handelt van hare oorspronck, mijns oordeels recht seydt; *Cœli asperitas asperiores & efferratiores homines reddit, non in moribus tantum & ritibus, sed in sermone etiam, & sermonis pronunciandi ratione. Nam ea instrumenta & organa, quibus pronuntiatio formatur, pro variâ aëris circumscribentis natura & vi, sic varia effinguntur. Hinc fit, ut nonnulla gentes gracilius voces efferrant, alia gravius; alia primoribus labris; alia imo ex gutture; alia imo ex pectore, quæ singultire potius videntur, quam loqui; alia non nisi narium adminiculo; alia denique tarde, alia celeriter. Unde fit, ut magnâ inter pronunciandum apud varias gentes literarum, syllabarum, & vocum sit mutatio. Daer op volgen dese sijne vvoorden; Nemo vero existimet, priores illos Græcia præceres ac duces, in imperiis stabiliendis, & propriis dialectis confirmandis, sic tumultuatos fuisse, ut nullam certam viam, ac rationem sint secuti, sed temere & fortuito, ac, velut impellente tempestate aliqua, in huiusmodi dialectorum scopulos impegerint. Nam tametsi longe diversa, atque inter se pugnancia statuerent, omnes in eo belle consenserunt, quod tribus tantum ex fontibus sua idiomata deprompserint. Neque enim omnino plures excogitari potuissent. Aut enim addendo literam, vel*

syl-

syllabam dictioni, aut ab eadem literam vel syllabam detrahendo, aut literam permutando, vel eam de propria sede deijciendo, & quidem unusquisque suo more institutoque, avitam & patriam linguam commutarunt, & in varias dialectos secuerunt. Ut autem in ea diverticula deflecterent, potuit videri quodammodo natura impulsisse, quæ tria lingue vitia, nec plura vel invita admittit, ut docent Aristoteles & Quintilianus. Quidam enim sunt *ῥαδι*. Est autem *ῥαδι* vitium pronuntiationis, quo littera vel syllaba eliditur & omittitur. Alii sunt *ἰσχροί*, quibus interloquendum vox supprimitur & fistitur. Est enim *ἰσχροία* non tantum exilis vocis, ut quidam interpretantur, sed lingua hæsitantia. At enim Aristoteles in Problematis; ἢ ἰσχροία δὲ ἔστιν ὁ ἀδυναμία τοῦ σπῆλαιν ἢ ἐν ἑνὶ σπῆλαιν ὡς τὸ ἐν ἑνὶ; cum quis non possit cito, & expedite syllabam syllaba conjungere. Quo vitio qui laborant, necesse est eos non tantum hæsitare, sed hærendo etiam lingua titubare, & *βαρλαίαν* seu *βαρλόαν*, id est, eandem dictionem vel syllabam sæpius repetere, vel, ut dicebat Alcidas, *ῥοεῖας* & *ῥοπέας* *παρὰ τὸ γινώσκον ὅτι*. Accidit enim illis idem quod equis durioris, & minus obsequentis natura, quos calcitrosos, & retrecentes Columella appellat, qui non tantum resistunt & hærent, sed etiam calcaribus impulsæ cursum revocant, & pedem referunt. *ἰσχροί* igitur sunt, qui inter pronuntiandum vel eandem syllabam hæsitando re-

peritunc, vel vicam aliam tumultuose adjuungunt, in quo sunt quidam constiterij. Alii sunt regulari, quod nomen ab ipso pronunciandi vitio deductum est. Est enim proprie regulis, eas voces, quæ per c. & x literas efferuntur, distincte non enunciare, sed loco x substituere l: ut $\tau\lambda\alpha\kappa\theta$ pro $\tau\epsilon\gamma\alpha\kappa\theta$, $\tau\lambda\alpha\chi\theta$ pro $\tau\epsilon\gamma\chi\theta$. Sæpe tamen ita late usurpatur, ut sit idem, quod literam quamlibet loco alterius pronunciare, aut syllabam invertere. Ad eundem plane modum, licet non temere & corrupte, ut ij, qui lingua vitia laborant, sed venuste & concinne, primi dialectorum auctores linguam permutarunt. Aut enim nova literarum vel syllabarum accessione quasdam voces auxerunt, quæ affectio vocatur ab illis $\alpha\lambda\iota\omega\alpha\kappa\iota\varsigma$; aut breviorum sermonem affectando syllabas vel literas conciderunt, & hac figura vocatur ab illis $\epsilon\upsilon\delta\epsilon\alpha$; aut mutua quadam, nec ingrata, vicissitudine literas pro liberis substituerunt per $\mu\epsilon\tau\alpha\mu\alpha\lambda\lambda\omega$.

Desgelijcx is in eene ontallijcke menichte van vvoorden tusschen der Griecken, Romeinen, ende Duytschen tale geen ander, als dit cleine onderscheit; vverdende dit somvvielen gesien in het veranderen van de eene vocael in d'ander. Als in;

Vulgus, de oude/	Picin, <i>Poten,</i>	Pheme, <i>Faem,</i>
Volgus, <i>Volck,</i>	Medius, <i>Midden,</i>	Pyrum, <i>Peer,</i>
Angere, <i>Engen,</i>	Hora, <i>Ure,</i>	Axellæ, <i>Oxel,</i>
Threnos, <i>Thraen,</i>	Orge, <i>Erch,</i>	Vermis, <i>Worm,</i>
Ther, <i>Dier,</i>	Nomen, <i>Naem,</i>	Laoi, <i>Lien,</i>

Mol-

Mollis, <i>Malſ,</i>	Stoma, <i>Stom,</i>	Kupros, <i>Koper,</i>
Tegulæ, <i>Tichelen,</i>	Si, <i>Sa,</i>	Laus, <i>Lof,</i>
Palus, <i>Poel,</i>	Rakos, <i>Rhock,</i>	Rota, <i>Rat,</i>
Longus, <i>Lang,</i>	Non, <i>Neen,</i>	Pupa, <i>Poppe,</i>
Similæ, <i>Semelen,</i>	Scindere, <i>Schen-</i>	Mater, <i>Moeter.</i>
Nox, <i>Nacht,</i>	den,	

Somtijds in het vervvisselen van de eene *Conso-*
nant in d'andere. Als in;

Tu, <i>Du,</i>	Cortina, <i>Gordine,</i>	Pater, <i>Vader,</i>
Sol, <i>Son;</i>	Calvus, <i>Kaal,</i>	Cerasum, <i>Kersē,</i>
Communis, <i>Ghe-</i>	Genu, <i>Keni,</i>	Porro, <i>Voort,</i>
mein,	Scalpere, <i>Scalferen,</i>	Fullo, <i>Vuller,</i>
Vidulus, <i>Bindule,</i>	Testum, <i>Deck,</i>	Radioos, <i>Rat,</i>
Belle, <i>Welle,</i>	Alter, <i>Ander,</i>	Crux, <i>Cru,</i>
Felix, <i>Welich,</i>	Pous, <i>Voet,</i>	Scribere, <i>Schrijven.</i>
Torridus, <i>Dor,</i>	Pellis, <i>Vel,</i>	Cartus, <i>Gan.</i>

Oock vvel in het by ofte afdoen van een Letter,
'tzy in het begin, midden, ofte einde. Als in;

Squallor, <i>Qual,</i>	Nix, <i>Snie,</i>	Oinos, <i>Woin,</i>
Obba, <i>Tobbe,</i>	Lubricus, <i>Sla-</i>	Fluctus, <i>Fluet,</i>
Xiphos, <i>Knieph,</i>	brick,	Limus, <i>Sliem,</i>
Uti, <i>Nuten,</i>	Umbra, <i>Lumber,</i>	Id, <i>Did,</i>
Utilis, <i>Nutelijck,</i>	Tener, <i>Tenger,</i>	Eoos, <i>Ooft,</i>
Morus, <i>Moite,</i>	Sigan, <i>Swiegen,</i>	Astu, <i>Vastung,</i>
Luein, <i>Luffen,</i>	Lingere, <i>Licken,</i>	Anser, <i>Gans,</i>
Ergon, <i>Werck,</i>	Liquor, <i>Lick,</i>	Bis, <i>Bmi, Ber,</i>
Arx, <i>Starckt,</i>	Cortex, <i>Schor,</i>	Oon, <i>Ovum, Es.</i>
Balli, <i>Falen,</i>	Crater, <i>Raster,</i>	

Som-

Somrijts in het verplaetsen ende verstellen van een letter. Als in ;

Nos, <i>Ons</i> ,	Fulgur, <i>Flucker</i> ,	heden eenige seg-
Clava, <i>Kolf</i> ,	<i>Flicker</i> ,	ghen Kerstenen,
Bornē. <i>Bron</i> ,	Crusta, <i>Curste</i> ,	andere / Christe-
Scrophulæ, <i>Schor-</i>	Curvus, <i>Crum</i> ,	nen.
<i>faling</i>	Eben als noch	

Meermael oock in het afdoen, ofte byvoegen van een *aspiratie*. Als in ;

Eiulare, <i>Heuilen</i> ,	Hora, <i>Oure</i> ,	Cor, <i>Hort</i> ,
Thuein, <i>Doien</i> ,	Tharsein, <i>Darren</i> ,	Cervus, <i>Hert</i> ,
Claustrum, <i>Schlos</i> ,	Kun, <i>Hunt</i> ,	Celare, <i>Helen</i> ,
Cludere, <i>Schluten</i> ,	Augere, <i>Haugen</i> ,	Em, <i>voor eum</i> , En-
Arduum, <i>Hard</i> ,	Cornu, <i>Horn</i> ,	nij, <i>Hem</i> .

Desgelijcx in het verkorten ende verlengen van eene ende het selfde vvoordt ;

Rorundus, <i>Ronde</i> ,	Stramen, <i>Stra</i> ,	Strenuus, <i>Streng</i> ,
Angustus, <i>Angh</i> ,	<i>Siroo</i> ,	Gulosus, <i>Gulfsich</i> ,
Poterion, <i>Pot</i> ,	Pulvinar, <i>Pulwe</i> ,	Arista, <i>Are</i> ,
Cuniculus, <i>Cunten</i> ,	Anguilla, <i>Ael</i> ,	Stabulum, <i>Stal</i> ,
Truncus, <i>Strunck</i> ,	Raptim, <i>Rap</i> ,	Cantharus, <i>Can</i> ,
Esca, <i>Aes</i> ,	Ulula, <i>Uyl</i> ,	Proeda, <i>Proi</i> ,
Cavea, <i>Can</i> ,	Semen, <i>Seet</i> ,	Gramen, <i>Gras</i> .

Dat oock dese volckeren van eene moeder hare tale geleert hebben, blijft mede uyt de ghemeine maniere van met de vvoordenende namen verscheidtlijk om te gaen, soo in het *declineren*, als *conjugeren*, ende anders ; ja oock uyt de *anomalien* self.

Vnus,

Unus, <i>ein,</i>	Mihi, <i>mich, mi,</i>	Megas, <i>meugent,</i>
Unius, <i>eines,</i>	Me, <i>me,</i>	of/ groot.
Uni, <i>eine,</i>	Meorum, <i>meineren,</i>	Megistos, <i>Meu-</i>
Unum, <i>einen,</i>	Est, <i>ist,</i>	<i>genste,</i>
Pater, <i>Vader,</i>	Es, <i>es,</i>	Parvus, <i>par, so als</i>
Patris, <i>Vaders,</i>	Sunt, <i>zijnt,</i>	de oude Wye-
Patres, <i>Vaders,</i>	Sto, <i>ick sta,</i>	ten / en Wye-
Pateron, <i>Vaderen,</i>	Stat, <i>staet,</i>	ten spreekken.
Is, <i>hi,</i>	Stant, <i>staent,</i>	Minus, <i>min.</i>
Eum, <i>hem,</i>	Sta, <i>sta,</i>	Minor, <i>minner.</i>
Eorum, <i>horen,</i>	Stans, <i>staende,</i>	Turris, <i>Turn,</i>
Ego, <i>ich,</i>	Stando, <i>staende,</i>	Turricula, <i>Turn-</i>
Mei, <i>meines,</i>	Brechein, <i>breecken,</i>	<i>tein.</i>

Dit staeltjen sal ons thans genoeg doen. Want vvy en hebben hier niet voorgenomen een *Grammatica* van dese talen te leveren. Het is vvel vvaer, dat de Romeinen en Griecken hare tale met der tijdt geciert, ende dien volgende, meer veranderingen in het declinieren ende conjugeren ghemaect hebben, als vvel de Duytsche, de vvelcke in plaetse van alsulcke veranderingen, haer in het veranderen van *de conjugatiën* met *ick heb, ick had, ick sal, ghy hebr, ghy sult, hy sal schrijven, loopen, gheloopen, &c.* ende in het veranderen van *de declinatiën*, veel tijts met, *de, die, des, deses, dese, deser, man, mannen, &c.* behelpen. Niet te min uyt het voorgaende staeltjen blijft eene genoegsame gelijkenisse. Ende in de oudste tijden is het gelooflijk, dat men soo over

al heeft gesproocken. Want het çiersel is van jongere tijden. Men siet daer van self noch overblijfselen in der Romeinen tale: by de vvelcke in het *declineren* somtijds de *casus* geen veranderinge leiden, gelijk sy *Piscis* beide in den *Nominativus* en *Genitivus Singularis*, ende *Pisces* oock soo vvel in den *Accusativus* als *Nominativus Pluralis*, seggen. Hier van zijn overigh by de Romeinen soo vele vvoordekens, die niet gedeclineert, en *indeclinabilia* genoemt vverden. Hier van comen oock onder haer soo veel *anomala*, of tegen de gemeine regel strijdende namen ofte vwoorden, die maer voor een gedeelte in het *declineren* ofte *conjugeren* haer op die çierlijke ende latere maniere laten veranderen. Hier van comt het dat sy somtijds *declineren*, somtijts niet; gelijk *Plautus* seght *duo*, voor *duos*, gelijk de Duitschen, *erwo*. Dit zijn alle overblijfselen van de oudste maniere van spreecken onder de Scythen, vvelcke in het *declineren* en *conjugeren* vele van den Scythen hercomstige natien, als zijn de Duitschen, noch tot de dach van heden toe volgen. Die het lust, die lette eens op verscheiden andere vwoorden ende manieren van spreecken by *Plautus*, ende andere oude Romeinsche Schrijvers, te lesen. De vvaerheit van ons seggen sal sich by hem claerlijk opdoen. Men sal daer vinden een vvoordeken,

in

in aenspraecke van die, vvelcke men ergens toe aenmaect, *fulcrū*. Is dat niet ons, *fulje*? Seght men niet? *Leeft dat eens, fulje*. Leeft men daer niet, *Sua*, voor, *eius*? Seggen vvy niet, *zijn*? *Si*, voor *sire*? Seggen vvy oock niet, *'tst dat, 'tst dat*? *Mi*, voor, *mihi*? Wy seggen, *mi*, of, *mich*. *Siet*, pro *su*? Seggen vvy oock niet, *Sie*, of, *seie*. *Indien hy quaet seie*, &c. *Quando*, voor, *quoniam*? Seggen vvy niet, *Want*? *Quasi*, voor, *ferre, circiter*? Seggen vvy niet, *quansies*? *Perna*, voor een geck, een vercken? Seggen de Duitschen oock niet, *Pernhuter*, dat is, een hoeder van de verckens, ofte, *verckendripper*? Is *Pern*, of *Bern*, niet een vercken? Spreeckmen oock noch niet soo in Brabandt? *Berchen vleesch*, *Berchen reusel*, noemt men daer, vercken vleesch, vercken reusel. *Ne en ni*, voor, *naen*? Seggen vvy oock niet, *naen*, niet? *Hama*, voor, *nae aquarium*? Seggen vvy niet, *amar*, of, *eemer*? De gelijckenisse speurt men oock in de maeckinge van het eene vvoordt uyt het ander. *Siet* hier een staeltjen. De Scythen ofte Duitschen seggen *nuchter*, of, *nachter*; de Griecken, *nucterinos*; de Romeinen, *nocturnus*. Want, *nuchter*, of, *nochter*, beteickent by ons in der daedt niet anders, als een die naer de nacht noch niet genut heeft, 'tzy spijs, 'tzy dranck, en gelijk als naer de nacht noch rieft. De Romeinen seggen *verus*; de Duitsche, *weer*,

of, *waer*; de Romeinen maecten daer van *verax*, de Duitſche, *waerachtich*. Deſghelijcx in de *compoſitie* of tſamenknoopinge van twee vvoordkens; als in, *nocens*, nooſel; *innocens*, onnooſel; *agere*, jaghen; *abigere*, voor, *abagere*, afjaghen; *cludere*, ſcluten, *includere*, inſcluten; ende duſent dierghelijcke andere, uyt de vvelcke ten vollen blijct, dat alle deſe talen van een gebroetſel zijn.

De opgemelte ſoo cleyne veranderinge dan, in de Seythiſche vvoorden voorgevallen onder de Grieecken ende Romeinen, beſtaende maet in ſeeckere *figuren* van vvoorden, die by de Grieecken *Protheſis*, *Aphareſis*, *Epentheſis*, *Syncope*, *Panagoge*, *Apocope*, *Metatheſis*, ende ſoo voorts, genoemt, ende in eene tale menichmael gevonden vverden, en moet ons niet reghenhouden in het aennemen van de vvaerheit, dat vvy ende ſy eene ende de ſelfde ſpraecke gebruycken. Ick beroepe my op die ſelf, de vvelcke mogelijk dit noch niet ſullen vvillen aen nemen. Laet haer maer hare ooghen eens ſlaen op de rechte Seythiſche, ende Duitſche vvoorden, van de vvelcke gevach gemaect vvordt in de ſchriften der Grieecken ende Romeinen, ende die als vreemde by haer uyt-druckelijck ghemerct worden. Sy ſullen voorwaer bevinden, dat die in het uytſpreecken ende ſchrij-

ſchrijven by de Romeinen ſoodanighe cleyne veranderinge lijden, als deſe is, van de vvelcke vvy hier ſpreecken.

Tacitus ſeght in ſijn Boecxken van het leven ende de zeden der oude Duitschen, dat *framea* een Duits vvoordt is, ende cleine ofte corte pieckjens beteickent. *Rari*, ſeght hy, *gladiis aut majoribus lanceis utuntur. Haſtas, vel, ipſorum vocabulo, frameas gerunt, anguſto & brevi ferro.* Dat ſijn priemen, ſoo als vvy, ofte *pfriemen*, ſoo als de Hoochduitsche ſprecken. De Romeinen hebben dit vvoordeken niet connen uytdrukken ſonder eenige veranderinghe, ende hebben daer van *framea* gemaeckt.

De ſelve verhaelt, dat de Duitsche *Gleſum* noemen, het vvelck nu meelt met de naem van *Amber* bekend is. *Soli*, ſeght hy, *omnium ſuccinum, quod Gleſum ipſi vocant, inter vada atque in ipſo littore legunt.* Ongervvijfelt hebben de Duitschen het genoemt *gles*, ofte *glas*, om dat den amber glat ende glasachtich van ſtoffe is. Dit en conden de Romeinen niet uytdrukken, ofte ſy moſten daer van maecken *gleſum*; gelijk ſy oock van *glat* ofte *glas* der Scythen, het vvoordeken *glacies*, *Is* beteickenende, gemaeckt hebben.

Florus leert ons, dat de oude Gaulen, nu geſeght *Franchen*, ſeeckere dranck, ghemaect van koren

ende vvater, even ghelijck ons goet en vet bier, *Calia* noemden. De Gaulen, gebruyckende buiten ende boven alle teghenspreekinghe eene ende de selfde tale met de Duitschen, hebben ongervijfelt geleyght, *Oel*, ofte *Ool*, ofte *Ael*, gelijk noch heden te dage by de Deenen ende Engelsche, zijnde oock van de Duitsche afcomste, het bier genoemt vvert. De Romeinen condon dit vvoordt niet vvel tuitdrucken, ofte mosten daer een *C* voor flansen, ende *Calia* schrijven. Nochtans en hadde het vvoordecken *Oel*, de Romeinen soo vreemt niet moeten dencken, alsoo sy oock het selfde gebruycten in het vvoordecken *Oleum*, dat bereyckent by haer *Olie*; maer oorspronckelijck by de Scythen alle vette vochtigheit, als, olie, vet bier, ende diergelijcke.

De veranderinge ende overganck van de eene letter in de andere, moeten vvy oock hier niet vreemt vinden, door dien vvy dagelijcx de selve in der Duitschen tale oock ondervinden. Seggen niet eenige *nacht*, andere *nocht*? vvaer van vvy noch seggen, *nochtent*, dat is, *ent van de nocht*, ofte *nox*, gelijk de Romeinen spreecken; andere *nucht*, vvaer van men oock seght, *nuchtem*, dat is, *ent van de nucht*, ofte *nux*, soo als de Griecken spreecken? Als oock niet de becrompinghe ofte verlenginghe van eene ende het selfde vvoordt, door dien vvy dage-

dagelijcx die oock gebruicken. De een seght *Pier*, andere *Pieter*, sommige *Peter*, eenige *Piet*; *Bram*, voor *Abraham*; *Koppen*, voor *Jacob*, &c. Soo seggen de Griecten, *apo*; de Romeinen, *ab*; de Duytschen, *af*. Dan dit is thans genoegh hier van gesproocken. Ick trede voort tot de Andrvvoorde op de vierde Vrage.

VIERDE VRAGE.

Wat reden is dan daer van het so groote onderscheit in het spreeken onder de Romeinen, Griecten, ende Duytschen, indien sy eene ende de selfde tale gebruycken?

A N T W O O R D.

DIt is de vierde *allarm*, ende de laetste slach, die ons thans hier voor de vvaerheit te slaen staet. Het is vvaer, het onderscheit in het spreeken is groot. Niet te min soo en is het onderscheit soo groot, ofte soodanich niet, dat daer uyt besloten can vverden, dat dese talen, ten op sien van hare oorspronck, vreemt van malcanderen, ofte onderscheiden zijn. De redenen van dit onderscheit ondersocht en uytgevonden zijnde, sal alles claelrijk blijcken. Laet ons dan oock, met Godt, daer aen vallen.

Voor

Voor eerst, het groote onderscheit comt hier van, dat door de gedachte *Dialecten* somtijds een vvoordt twee ofte drie veranderingen comt te lijden; als in

Tonitru, <i>Donder</i> ,	Prora, <i>Roer</i> ,	<i>Woin, of/ Wien.</i>
Pulex, <i>Vlae, of/ Vloo</i> ,	Rapere, <i>Roven</i> ,	Ego, <i>ick</i> ,
Gradus, <i>Schrede</i> ,	Tunc, <i>Duen</i> ,	Vlna, <i>elle</i> ,
Gleba, <i>Clef, Clei</i> ,	Grandis, <i>Graat</i> ,	Cavere, <i>Schauwen</i> ,
Odium, <i>Hoodt; of/ Haet</i> ,	<i>of/ groot</i> ,	Nepos, <i>Nees</i> ,
	Pro, <i>voor</i> ,	Væ, <i>Wee</i> ,
	Oinos, <i>Vinum</i> ,	Quid, <i>Wat</i> .

Het onderscheit comt oock hier van daen, dat vele vvoorden, ende der selver bediedinge, eertijts in gebruick by de Griecten ende Romeinen, ten laetsten by haer gelijk als in onbruyck gecomen, ende by de Scythen ende Duitsche tot de dach van heden toe in ghebruick zijn ghebleven. Het Woordenboeck van *Sextus Pompeius Festus* mach ons hier vvel dienen. Uyt een groot getal sal ick nu maer eenige vveinige optellen.

Am præpositio loquularis significat circum. *Om*.

Armos antiqui humeros cum brachiis vocabant. *Armen*.

Boia, id est, genus vinculorum, tam ferreæ quam ligneæ dicuntur. *Boien*.

Butubata Nævius pro nuga-

toriis posuit, hoc est, nullius dignationis. *Bitubau*, om de kinderen vervaert te maecken.

Capu, poculi genus dictum a capiendo. *Cap*, *cop*, *copie*.

Caula a cavo dictæ, antra. *Caulen*, *cuylen*.

Du-

Dubitare, dubitare, dubben.

Duco, cum pro puto ponimus, ex Græco deducitur, quod illi dicunt, δυνάμειν.

Em pro eum ab eo, quod est, in. Hem.

Emere, quod nunc est mercuri, antiqui accipiebant pro sumere. Nemen.

Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram. Fenster.

Frux, frugis, dixerunt antiqui fructum. Vrucht.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur. Here.

Inseque apud Ennium, dic. Insexit, dixit. Haud dubie id factum a Germanico seggen, secht, gesecht.

Limus, obliquus, id est, transversus. Slim.

Liquitur, labitur, fluit. Lec-ken/ het liecte dooz.

Mulleos genus calceorum esse aiunt, quibus Reges Albanorum primi, deinde patricij usi sunt. Mullen, muylen.

Nassa est piscatorii vasis ge-

nus, quo cum intraverit piscis, exire non potest. Nasse, Nesse, Nette.

Niuem Verrius interpretatur novum ex Græco, quod illi dicunt, νέον. Nium.

Minare, agere equos. Minnen, mennē; de peerden, de wagen mennē.

Pedam vestigium humani precipue pedis appellasse antiquos, in commentariis quibusdam inveniri solet.

Ped, padt.

Planca dicebantur tabule planæ. Plancken.

Ploti, plani. Plat, plot.

Rava vox, rauca & parum liquida. Rauw.

Rodius, vel raudius cum dicitur, res rudis & imperfecta significatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. Raww.

Scava res dicitur mala, quasi sinistra. Scheef.

Sons, nocens. Sondich.

Torum, torridum, aridum. Tor, dor.

Trabs proprie dicitur duo lingna compacta. Trap.

M

Voeght

Voeght hier by, dat desgelijcx het gemeine ge-
bruick van menichvuldige oude Scythische ende
Duitsche vvoorden onder de Duitsche vergaen,
ende by de Grieecken ende Romeinen verbleven is.
Lust u oock hier van te hebben een staeltjen? Het
is immers mijne lust u hier in te dienen. In het
grosse soude ick u hier mildelijck connen gerieven,
dan vveinige sullen u voldoen in dit schrift, in het
vvelcke maer de vaste gronden ghelecht ende ge-
toont vverden van een vverck, dat oneindelijck is.
Ick sal my ende u hier voor eerst der ouden Go-
then tale voorhouden, noch overich in verscheiden
overoude Steenen, te vinden in het Noorden van
Europa; ende der Welschen, noch overich in Enge-
landt, dat is der ouden Britten, vvelcker tale eene is
gevveest met de tale der Gaulen, (soo als dat duy-
delijck betuyght *Tacitus*, in het Boecxken van het
leven van *Agricola*) gelijk de Gaulen gesproocken
hebben de tale der Celten; ende de Celten, de tale
der Duitschen. Dit alles sal by het volgende vol-
comen blijcken.

OUDE GOTHEN.

Æ, *altijt*,
Æfe, *eeuwe*,
Æger, *Zee*,
Asne, *Esel*,
Bræd, *Proy*,

GRIECKEN of ROMEINEN.

Aei.
Ævum.
Æquor.
Asinus.
Præda.

Eg,

Eg, <i>ick</i> ,	Ego.
Feigre, <i>veech</i> ,	Aeger.
Firar, <i>man</i> ,	Vir.
Grefel, <i>griffel</i> ,	Graphium.
Kundil, <i>keersfel</i> ,	Candela.
Kleif, <i>klip</i> ,	Clivus.
Loge, <i>vlam</i> ,	Phlox.
Locur, <i>vergadering van water</i> ,	Lacus.
Mikil, <i>groot</i> ,	Megalos.
Oll, <i>al</i> ,	Olos.
Suein, <i>jonck</i> ,	Juvenis.
Unn, <i>water</i> ,	Unda.
Hid, <i>dit</i> ,	Id.
Min, <i>fiel</i> ,	Mens.
Sete, <i>fielplaats</i> ,	Sedes.
Sueiti, <i>sweet</i> ,	Sudor.
Mit, <i>einde</i> ,	Meta.
Spa, <i>of</i> , Sva, <i>waersegger</i> ,	Vates.

Daer comt oock by dese reden, dat vele vvoorden van een volck, maer by een gedeelte van dat volck overich gebleven zijn; gelijk als noch eenighe Duitsche vvoorden in gebruick zijn by den Hoochduitschen, die by den Nederduitschen thans niet meer bekend zijn. *Nos superiores Germani*, (seght de opgemelde *Har(dorfferus)*,) *hodie infinita vocabula Teutonica ignoramus, quæ inter Anglos, Suecos, Danos, Belgas, &c. ex primis Germanica linguæ elementis permansere.* Ja, in Nederlandt self, zijn in het eene landt eenige vvoorden gebruycklijck, die in het

andere niet licht verstaen souden connen vvorden, nochtans te vinden of in der Griecken, ofte in der Romeinen tale.

Der ouden Britten tale vvil ons geern de handt bieden, ende dat door de beleeftheit van de my op het loffelijcxste te melden Heer, *Johan de Baer*, die uyt de Boeckasse van den recht Edelen ende geachten Heer, *Guiliam Boswel*, de saecken van sijne hoochst te eeren Majesteit van Groot Britannien trouvvlijck vvaernemende in den Hage, ons heeft doen hebben seecker Woordenboek, bygenaemt; *Antiqua Lingua Britannica, nunc vulgo dicta Cambro-Britannica, a suis Cymraca vel Cambrica, ab aliis Wallice, Dictionarium*. Dit hebbe ick ontfangen ende lesende gekust als eene onvvaerdeerlijke schat. Die heel hier te openen, is onnoodich, ende noch ontijdich. Ick sal my by eenige vvoorden, beginnende van de eerste letter, hier voor eerst houden. Een ieder oordeele van de volgende het selfde.

Oude BRITOENEN tale, noch
teden te dage overigh in Wallis.

Ac, ende,
Abl, aebel,
Absen, affeinde,
Achuun, beklagen,
Adai, of! Adail, huys,
Adik, obscuru,

GRIECKEN, of, ROMEI-
NEN tale.

Ac.
Aptus, habilis,
Absens.
Accusare.
Ædes.
Adelos.

Addas,

Addas, <i>bequaem</i> ,	Aptus.
Aer, <i>gekijs</i> , <i>gevecht</i> ,	Eris.
Aes, <i>schilt</i> ,	Aspis.
Auuch, <i>scherpte</i> ,	Acies.
Aig, <i>troep</i> , <i>menichte van volck</i> ,	Agmen.
Asen, <i>planck</i> ,	Affer.
Aliuun, <i>vreemt</i> ,	Alienus.
All, <i>een ander</i> ,	Alius.
Am, <i>om</i> ,	Amphi.
Amis, <i>kleet</i> ,	Amictus.
Aml, <i>breet</i> ,	Amplus.
Anadhl, <i>aesem</i> ,	Anhelitus.
Anghenur, <i>erm</i> ,	Egenus.
Anghaus, <i>gierich</i> ,	Avarus.
Anuud, <i>moet</i> ,	Animus.
Ar, <i>landt</i> ,	Arum.
Ar in <i>compositione</i> <i>auget</i> <i>significationem</i> ,	Ari.
Aradr, <i>ploech</i> ,	Aratrum.
Arayth, <i>ghespreck</i> ,	Oratio.
Arch, <i>kist</i> ,	Arca.
Arddu, <i>swert verbrant</i> ,	Ardet, <i>ater</i> .
Argoel, <i>teicken</i> ,	Argumentum.
Arth, <i>beer</i> ,	Arctos.
Aruuith, <i>ploech</i> ,	Aratrum.
Arymraig, <i>bekommering</i> ,	Ærumna.
Asyn, <i>esel</i> ,	Asinus.
Asgel, <i>vleugel</i> ,	Ala.
Astrus, <i>streng</i> , <i>bits</i> ,	Austerus.
At, <i>tot</i> ,	Ad.
Arcor, <i>acker</i> ,	Ager.
Athro, <i>meester</i> , <i>voorganger</i> , <i>gebieder</i> ,	Author.
	M 3

Au-

Auior, *wer,*Auuid, *gierigheyt,*Auuidus, *gierich,*Auuin, *toom,*Aunir, *Locht,*

Hora.

Aviditas.

Avidus.

Habena.

Aer, *aura.*

Als ick de letter *A* soo te post doorloopen hadde, soo vielen mijne oogen op het beginsel van de *B*, ende **vonde** daer in de eerste opslach oock eene menichte van dierghelijcke preuen; als, *Baeddus*, *slaen*, *Batuere*; desgelijcx *Bagl*, *stock*, *Baculus*, &c. dan ick dachte oock dat het tijt vvas met deser Britten **tael** op te houden, als beloofte hebben. de kort te **sullen** vvesen. Uyt dese **tale** dan alleen, indien die alleen nu overigh vvas, soude men oogenfchijnlijk connen sien, vvelcke dat eertijds geveest is de **tale** der Scythen. Want de oude Britannische **tale** quam over een met de **tale** van de *Gaulen*, soo als dat vvel uytdruckelijck leert *Tacitus* in sijn Boecxken van het leven van *Agricola*. Nu, de *Gaulen* spraecken doen de **tale** der *Celten*. Der *Celten* **tale** vvas de selfde met de **Duitsche**. Dit is ten overvloedt by andere bevesen. Ende de **Duitschen** zijn ongervijfelt **Scythen**.

Desgelijcx vinde ick het gestelt in der **Littouven** ende **Vriesen** **tale**; in de vvelcke sich opdoen verscheiden vvoorden, over een comende met die **Griecxsche** oft **Romeinsche**, die in andere **Duitsche** talen

talen so niet in gebruick zijn. De Vriesen noemen in hare oude vverten, *klein*, *Bar*, ofte oock, *Par*. Is dit niet het selfde met der Romeinen, *parvus*, dat oock *klein* te seggen is? Laet ons nu oock sien de heden-daeghsche Lettousche tale, ende andere, ende de selfde met der Griecken ende Romeinen tale vergelijcken.

LETTOWS.

Arraez,
Nhe,
Barhda,
Vadars,
Zirruis,
Kalas,
Rassa,
Kallp,
Uggun,
Mosscha,
Deews,
Juhga,
Jauns,
Affchnis,

OUDT SAXIS.

Si,
Heom,
Tri,
Fedelf,
Eac,

LATIIN.

Arator, Ackerman,
Ne, neen, niet.
Barba, baert.
Venter, buyck.
Securis, beil.
Collis, berch.
Ros, dauw.
Calo, dienaer.
Ignis, vyer.
Musca, vliech.
Deus, Godt.
Jugum, jock.
Juvenis, jonck.
Sanguis, bloedt.

LATIIN.

Si, soo, by aldiem.
Eum, hem.
Tria, drie.
Fidicina, quæ fidibus ludit,
die met de Fedel speelt.
Ac, etiam, oock.

Flette,

Flette,
Vordum,
Meare,

Platea, *area, pletse.*
Verbum, *woordt.*
Margo, *limes, kant.*

OUDT SAXIS.

Leadi, *populus,*

GRIECK.

Laoi, *volck, lieden.*

RUSSISCH.

Chlop,
Cxienn,
Ogny,
Vst,
Zna,
Zar,
Pillut,

LATIIN.

Cleps, *scloef, schlaef.*
Cæcus, *blindt.*
Ignis, *vyer.*
Os, *moudt.*
Aqua, *water.*
Cæsar, *Princeps, Ketsfer.*
Plutus, *Deus divitiarum,*
Godt der rijkdommen.

BOHEEMSCH.

Sekera,
Kuze,
Plauh,
Pastirz,
Symte,
Suchy,
Maucha,
Med,
Domu,
Hospodie,

LATIIN.

Securis, *een byl.*
Cutis, *vel.*
Plaustrum, *ploech.*
Pastor, *weider.*
Semen, *seet, saet.*
Siccus, *drooch.*
Musca, *vlieghe.*
Mel, *honich.*
Domus, *huys.*
Hospitium, *herberge.*

BOHEEMSCHS.

Hora.

GRIECK.

Oros, *berch.*

SUEETS.

SUEETS.

LATIIN.

At, at skyla, ad tegendum,
Aff,
Sex,
Tre,
Tu,
Bulta,
Stra,
Sool,
Rappa,
Sanning,
Kust,

Ad, tot.
Ab, af, van.
Sex, ses.
Tres, drie.
Tu, du, ghy.
Pulta, klop, bulder,
Stramen, stroo.
Sol, Son.
Rapiunt, sy rooven,
Sane, saen, seecker.
Castus, cuys.

SUEETS.

GRIECK.

Icke, off ocke,
Quinna,

Ouck, neen.
Gunaix, vrom.

DEENS.

LATIIN.

Agger,
Lund,
Vei,
Laebe,
Næse,
Runcke,
Spot,
Skab,
Belte,
Paten,

Agger, acker.
Lucus, bos.
Via, wech.
Labium, lippe.
Nasus, neus.
Ruga, rimpel.
Sputum, spoufel.
Scabies, schorstheyt.
Balteus, gordel.
Patina, pan, schotel.

DEENS.

GRIECK.

Daagater,

Thugater, dachter.

N

TURCX.

TURCK.

Palla,

Souch,

Sabon,

Bach,

Deli,

Den,

Dongmeck,

Dur,

Furn,

Ganack,

Higine,

LATIIN.

Pala, *schuppe*.Succus, *soch, water*.Sapo, *seep*.Bacchus, *Wijn*.Delirus, *for*.De, *af, uyt*.Domare, *verkleinen, stooten, stampen*.Durat, *est, duert*.Furnus, *hoven*.Gena, *koon, kinnick*.Ignis, *vyer*.

Ick sal hier noch vvat by voegen uyt der Dalmaten tale; van de vvelcke my insonderheit dient seecker Boeck, genaemt, *Dictionarium quinque nobilissimarum Europæ linguarum*, gedruet tot Venetien in den Jare 1595, ende gemaeet van *Faustus Venantius*, geheime Hungersche Raadt vande Keyser; vvaer van ick het gebruick schuldich ben aen de beleeftheit van de hooch begaefde, ende gheestige *Isaacus Vossius*;

DALMATISCH.

Placz, *klacht*,Luugh, *Bos*,Nikako, *geensins*,Ne, *Nen*,Schijt, *Schilt*,More, *Zee*,

LATIIN.

Planctus.

Lucus.

Nequaquam.

Ne.

Scutum.

Mare.

Lijn,

Lijn, <i>lencksaem</i> ,	Lentus.
Palacz, <i>Dnym</i> ,	Pollex.
Novi, <i>niew</i> ,	Novus.
Polachko, <i>alenckfken</i> ,	Paulatim.
Szuoi, <i>fijn</i> ,	Suus.
Timun, <i>distel</i> ,	Temo.
Ty, <i>ghy</i> ,	Tu.
Veczees, <i>avent</i> ,	Vesper.
Juha, <i>fop</i> ,	Jus.
Prau, <i>braef</i> ,	Probus.
Livaa, <i>flincker</i> ,	Læva.
Grad, <i>Hagel</i> ,	Grando.

Het soude te lanck vallen alle diergelijcke besonderheden van vvoorden op te halen, die by eenige andere volckeren, van de selfde hercomste als de voorgemelde, alleen gevonden vverden. De Iberen seggen *arci* voor een *boge*; dat is der Romeinen *arcus*. *Auli* noemen sy een *stal*; dat is der Romeinen *Caula*. *Sali* noemen sy een *Bruyt*; dat is der Romeinen, *Salax*. *Chbili* noemen sy vriendtlijck; dat is der Griecken, *philos*. Dan men lese hier toe *Lexicon Ibericum*, gedruet tot Romem, het vvelck de overloffelijcke *Goliis* my heeft doen hebben. In de tale der Westphalen, die onse nagebueren zijn, vindt men oock vele elders niet gebruycte vvoorden, die met de Romeinsche ende Griecxsche vvonder vvel over een slaen. *Fraitfcha* noemen sy, *kou*. De Romeinen seggen, *frigus*. *Lock*, noemen sy, een *bos*.

Lucus seggen de Romeinen. *Eege* noemen sy een *Geit*; *Aix* seggen de Griecken. Dan men lese oock hier over seecker oudt Woordenboek, geseght *Ten-tonista*, geschreven by *Gerard van Schueren*, Cancellier van den Hertoch van Cleef, en gedrukt tot Keulen in den Jare 1477, van vvelcke ick de lesse schuldich ben aen de voortreffelijcke ende taelrijcke Godsgheleerde, *Jacob Revius*. Voeght hier by seecker Boeck, genaemt, *Thesaurus Pelyglottus*, uyt omtrent vier hondert talen by een vergadert door *Hieronymus Megiserus*, Keiserlijcke Historischrijver, in den Jare 1603, tot Francfort uytgegeven; my behandicht door de vvelgeleerde, en my daer over te loven, *Antonius Thyssus*. Men slae oock hier toe op het Woordenboek van die naerftige *Cornelius Kiliaanus*, die dese besonderheit onder de Nederlanders oock aengeteickent heeft.

Sie hier dan ende erkent (de helder lichtende vvaerheit dvvinght my immers om dit te erkennen ende te schrijven) dat, indien de geheele vvijsdloopigheit van der Scythische volckeren tale by een ieder volck vvare gebleven, men nauvvelijcx iets by de Griecken ofte Romeinen van namen ofte vvoorden soude vinden, of het soude tot de Scythen, ende ieder van haer ongetvvijfelt afcomende volck, t'huys gebracht connen vverden.

Dit

Dit onderscheit comt oock hier van daen, dat eenighe vvoorden by alle dese volckeren vvel overigh zijn, maer by eenige gemeinliick, doch by andere maer van een bysonder slach van menschen, als Schippers, Wagenaers, &c. gebruyct vverden. Laet u nu een staeltjen genoeg doen. De Minnen noemen de mannelijckheit van de kinderkens, als sy baeckerende met haer spelen, *posjen*. Werdt oock het selfde niet ghenoeamt by de Griecken, *posthe*? Wat hebben de Boeren, Schippers, Wevers, al vvoorden, die by de rest van de gemeene man noch gebruyct, noch verstaen vverden, over een comende met de vvoorden, gebruyct en bekent in de schriften der Griecken en Romeinen?

Voeght hier by, dat eenige vvoorden in de mondt der levende verstorven, ghelijck vvy dat in onse *Bediedinghe van NEHALENNIA* ter loop aengevvesen hebben, alleen in overoude eige namen van Steden en Vlecken te vinden zijn. Hare bediedinge is ten meerderen deele ons onbekent. Dan van eenige heeft men noch goede kennisse. Soude men vvillen gelooven, dat ick soude connen claelijck bevvijsen, dat het vvoordeken *Vir*, beteikenende een *Man*, in de selfde bediedinge goet en oprecht Duyts is? Nochtans neme ick het hier uyt de naem van de oude Stadt *Wirtsburch*, te bevvijsen.

Hoort eens daer van spreekken de Schrijver van het leven van *Kilianus*, Bisschop van *Wirtzburch*, die in het jaer onses Heeren, 680, Martelaer gestorven is. *In Provinciam Germania*, (seght hy) *Kilianus devenit, quæ ab incolis terræ ipsius Orientalis Francia vocatur, ibique in oppido, quod Wirzeburch eorum lingua dicitur, Latina vero lingua, Virorum Castellum, interpretari potest, &c.* Siet daer, *Wir*, of *Vir*, beteickent by de oude Duitschen, *eén man*. Die naem is overich in de naem vande Stadt *Wirzburch*. Ver, seggen de Engelsfaren; vvaer van elders gehandelt is. Siet dan oock, wat vvy al gemeenlijck van onse tale verlooren hebben.

Eenige van dese in het gemeine gebruyck verloren vvoorden zijn overgebleven in gemeine ende noch gebruycte spreekvvoorden; de vvelcke, als behelsende eene van avers tot avers overgecomen vvijsheit, soo lichtelijck niet als gemeine vvoorden, verandert ofte verloren vverden. Overfulcx gebeurt het, dat een ieder, oock van de geringste slach, de overoude spreekvvoorden noch heden te dage vvel vveet te passe te brengen; maer daer is naeuvelijcx een, die alle de vvoordekens daer van grondelijck verstaet. Laet ons hier van oock geven een staeltjen. In Brabandt ende elders vverdt een vvaet ofte gulsige eeter genoemt, *Gromphain*. Men seght

seght gemeenlijk van een gulsigaert; *Hy eet als een gromphain*. Het is vvel ende redelijk geseght. Maer vvat is *gromphain* te seggen? Hier soude haperen het meerdere deel van die, vvelcke nochtans niet en haperen in dit spreekvvoordt te sijner tijdt ende plaetse vvel te gebruicken. *Gromphain* beteickent by de Scythen, een *vercken*. Dit vvoordt kennen oock ende hebben van haer de Grieken. De Edele *Clandius Salmafius*, segt en leert in sijne Aenmerckingen op *Solinus*, dat hy in eenige noch niet uytgegevé Glossen leest; *Gromphaina*, *scropha*. Hier hebt ghy de rechte bediedinge van het vvoordt, *gromphain*. Men seght oock van een vuyl ende ongeschicht mensch, dat hy is een *vuyle schroef*. Wat is dat anders te seggen, als *vercken*? Ende is dat vvoort niet overich, in die bediedinge, in der Romeinen, *Scrofa*? Ende seggen vvy oock noch niet van soodanige menschen, dat sy zijn *verckens*?

Vele vvoorden oock zijn ons overgebleven, vvaer van de bediedinge verloren en te soecken is. Dit siet men in menichten van eigen namen van Rijcken, Landen, Steden, Dorpen, Vlecken, Straten, Stegen, vvelcke eertijds niet sonder reden zijn gegeven, ende vvelcker bediedinge doe vvel bekennt vvas, maer nu verduistert. Dit siet men oock in oneindelijke namen van mannen of vrouvven,

de

de vvelcke oock hare bediedinghe eertijds ghehadt hebben , even ghelijck als onder de Joden, Griecken, ende Romeinen? Wie soude nu recht ende seecker connen seggen, vvat, *Arnulph, Dirck, Rollo, Rudolph*, eygentlijk bedieden? Wie soude nu oock ons connen geven de seeckere ende vaste rede van de namen, *Luyck, Asperen, Heucklom, Brabandt, Medenblick*? Ende vvie can tvvijfelen, ofte die namen hebben hare redelijke bediedinge in voortijden gehadt? Ick vvete vvel, dat eenige de oorspronck van dese en diergelijcke namen soecken uyt te vinden, ofte meenen uytgevonden te hebben; maer het zijn ten meerdere deele onseeckere gedachten. Soo is dan daer veler vvoorden beteickeninge onder de Duitsche verloren, welke indien overigh vvas, soo souden vvy daer van ons hier naerder connen dienen.

Ja, dit blijft niet alleen uyt eighe namen, maer oock uyt andere. In de oude Keuren van Hollandt ende Zeelandt zijn verscheiden vvoorden te vinden, en dickmael my voorgecomen, vvelcke niet alleen in de mondt der levende verstorven zijn, maer oock t'hans niet recht verstaen ofte begrepen connen vverden.

Het onderscheit comt oock daer van her, dat de beteickeninge van eenige vvoorden onder eenige van

van dese volckeren by hare eerste engte is gebleven, onder andere vviider ende tot de bediedinge van alles, dat diergelijk is, uytgestrect is gevworden. Laet ons hier op eens naerder insien het vvoor-
 -deken *polis*, dat by de Griecken een *stadt* beteekent. Men mach niet tvvijsfelen, ofte de eerste steden zijn gevveest de setelstoelen van de Prinsen en Vorsten, die meest besocht, bevvooont, ende versterct vvierden. Dese noemen de Scythien, *Palexsen*, of, *Pfalsen*. De Romeinen seggen, *Palatia*. De Duitsche blijven oock noch by die eerste eighen bediedinge. De Griecken hebben die voorder uytgereect, ende die naem gegeven aen alle vvijsdt bevvoonde, volckrijcke, ende verstercte plaetsen, gelijk zijn de steden. Dese alle worden by haer genoemt, *Poleis*, dat in der daedt ende in sijne oorspronckelicke bediedinge niet anders beteickent als een *Poleis*, ofte *Paleis*, ghelijck de Duitsche sprecken. In het ghedachte Lettaus Woordenboeck staet, *Poley*, *paleyen*. Siet daer uytdruckelijck het vvoordt, *polis*. De vvaerheidt van dit ons seggen, blijft oock claerlijck hier uyt, dat de Griecken *Politeia* noemen, *Regeeringhe*; een vvoordt ghemaeckt van het vvoordeken *polis*, om dat de eerste steden, ghelijck ghereedts gheseght is, zijn ghevveest de setelstoelen van die, vvvelcke de heerschap-

schappijje ende het bevindt van de regeringe in de handt hadden. Dit blijft immers oogenschijnlijk, ende en leidt geen regensprecken.

Soude men vvel vvillen gelooven, dat het vvoort *peril* by den Griecten ofte Romeinen soude te vinden zijn? Nochtans derve ick u daer van versleken. *Berillus* is een naem van seecker slach van kostelijke gesteenten, bekendt onder de Griecten en Romeinen. Dese in het meeste ende gemeinste gebruyck zijnde by de oude, oock Duitschen, hebben daer van gehouden de naem van *peril*, die alle edele gesteenten noch vvert gegeven. Siet, tot versterckinge van desen, het gene by de hooch geleerde *Johan de Laet*, onlanx hier over op het Boeck van *Boet de Gemmis*, aengeteickt ende uytgegeven is.

Soude men oock vvel vvillen gelooven, dat het vvoordeken *Maisen*, of *Meisen*, by de Griecten soude te vinden zijn? Nochtans men vindt het daer. *Maze* beteickt by haer, *mamme*, of, *memme*. Daer van seght men dat de naem van *Amazon* comt, zijnde soo veel te seggen, als, *sonder mammen*. De mammen dan de vrouvvlen eigen zijnde, heeft men dien van het vrouvvlijck geslacht de naem van *Meisen*, of, *Maisen*, by de Duitche gegeven. De kinderen noemen oock dus noch hare moeders, *Memme*.

De Scythen noemen een *hooft*, *Ghalwa*. In een

Woor-

Woordenboek , behelsende de uytlegginge van eenige besondere Churlandische, Semgallische, ende Lettusche vvoorden , beschreven door *Georgius Mancelius*, ende, in den Jare 1638, gedrukt tot *Riga*, lese ick;

Ta Ghallwa, hooft, kop.

Masa Ghallwa, klein hooft.

Assa Ghallwa, spits hooft.

Pagharra Ghallwa, lanck hooft.

Den Romeinen is in hare tale dit vvoordt bekend. Want vvie en siet niet, ofte hier van daen comt, *galea*, een deckfel ende vvapen van het hooft; ende hebbende oock het wesen en fatsoen van een hooft?

Sommige vvoorden zijn onder alle dese volckeren verbleven niet aen een soort in het bysonder, maer onder gelijcke dingen verscheiden verdeelt. Het kleinste van het vliegert etelijck ghevogelte, noemen de Scythen, *Mussch*; het kleinste van het *B. mifch.* ongedierte noemen de Romeinen, *Musca*, dat is, *een Vlieghe*; het alderkleinste van de vliegende ongedierten noemen oock de Scythen, *Mugghe*; het kleinste van de loopende viervoetige dieren noemen de Scythen, *Muis*, de Romeinen, *Mus*. Wie en siet niet, ofte alle dese vvoordekens hebben eene reden ende eene oorspronck?

Eenige vvoorden hebben hare eigen bediedinghe by de Romeinen ende Grieccken verloren, zijnde haer maer bygebleven de bediedinghe van gelijcke saecken. Soude men vel vwillen gelooven dat het vvoort *feur*, soo als de Hoochduitschen nu sprecken, by den Romeinen te vinden is? Nochtans sal ick u dat doen gelooven. Noemen sy niet de koortse, *febris*? Is dat vvoordeken niet een ende het selfde met *feur*, dat is, *vier*? Komt dat oock niet vel over een met de brandt der koortse? Wort die daerom oock niet *πυρρός* genoemd by de Grieccken? Siet daer, de eigen bediedinghe van *feuer* hebben de Romeinen verloren; in de bediedinghe van eene ghelijcke saecke, dat is, een brandende ende heete koortse, hebben sy die behouden. Het selfde mach men sien inder Grieccken vvoordeken *Cheir*, dat beteickent by haer een *handt*. Dit vvoordeken is den Duitschen noch overich, maer hebben de alleen de bediedinghe van een *artificiele*, of, gemaecte handt, gelijk is een *scheer*. Want vvar is inder daedt, ende in het gemeine gebruiick, een *jscheir* anders als der Grieccken; *Cheir*, dat is, een handt die gemaect is?

Alle de andere redenen, die menichvuldich en by naer oneindelijck zijn hier op te halen, soude thans te lanck vallen. De voornaemste zijn byghe-

ghebracht. Dit alleen sal ick, voor een besluyt, hier aen klampen, dat verscheide vvoorden onder de Grieken ende Romeinen, door soo vele eeuven, ende door sulcke menichte van deftighe ende haer daet op aenleggende verstanden, soodanich opgetoyt gevworden zijn, dat hare gelijkenisse met de oude en noch ongeschaefde Duitsche vvoorden soo terstont by ieder man niet uyt te sien is. Dit getuygen oock duydelijck de Romeinen selve. Festus, die geleest heeft ten tijden van Augustus, schrijft, *Sermonem Latinum ita esse mutatum, ut vix nunc intelligi possit.* En Polybius op sijn derde Boeck; *Capita pacis imita à Pop. Romano cum Carthaginiensibus, suo tempore agre à peritissimis potuisse intelligi.* Ende, *Saliorum versus à Numa compositos, à Sacerdotibus non potuisse intelligi,* leerd ons Quintilianus. Ick sluyt, dan dit met het vvaerachtich seggen van die geleerde Engelsman Jo. Davies, in sijne Voorreden voor de *Grammatica* van der ouden Britannen tale; *Omnes fere lingua, singulis pene annorum seculis, tantam patiuntur mutationem, ut easdem esse vix credas.* De schriften van ieder eeuwve betoonen dit oock onder ons duydelijck. Hy voeght daer by; *At Britannica, dicunt quidam, lingua, prolatione aspera est, difficilis, impedita, insulsa. Imperite dicunt. Omnes enim*

quam intelligunt linguam, sonoram, facilem, judicant ignotas, pro aurium humanarum superbissimo, ut Cicero loquitur, judicio, absurdas existimant; hac sola de causâ, quod eas nesciant. Linguam Britannicam hac in parte cohonestat, quod & Hebraea, omnium domina, asperitatis, difficultatis & injucunditatis incusetur. Ecqua vero linguarum est Hebraea asperior, in qua litterarum pars fere altera remissionem intensioremve asperitatis gradum habet? Omnes linguae priscis saeculis aspera fuerunt & confragosa. ITA UT VETUSTATEM ASPERITAS ARGUAT. Nam & veteres Latini, Leciones, Cartacinenfes, Magistratus, &c. scribebant, pro, Legiones, Carthaginenses, Magistratus. Voeght hier by de vvoorden van Celsus, een Italiaens schrijver, in sijn Boeck van de teghenvvoordige Italiaensche tale, op het sevendende Capittel; *Atcollem, levem, & delicatulam vocum formam quaque subsequens peperit atas, naturales vocum sonos indies magis magisque corrumpens & circumrodens.* Ende van die grôote Lipsius in sijn Boeck van de uytspraecke van de Latijnsche tale; *Genuina & recta vocum prolatio, vetus est; nova notha.* Het rouvve dan ende ongeschaefde in de talen, is het eerste ende oudtste; het geschaefde, het laetste. Laet dan de Griecken ende Romeinen op hare maniere dit houtjen geschaeft hebben; het comt niet

te

te min van de oude Scythen, die tegen de blâme van ongeschaeftheit haer vvel mogen ende connen vveeren met de eere van de oudtheit.

Dese dan zijn de voornaemste grondtvesten, cortelijck hier uytgeleght, op de vvelcke met dese onse meininge, hoevvel gescholden als nieuuv, vvy met Godt ende de oude Waerheit gedencken te rusten, ende dien volghende gherustelijck oock en manlijck te treden in de slachorden tegens alle die, vvelcke uyt lust van de Waerheit dit alles naerder sullen vwillen ondersoecken. Ick versoecke daer toe, ende beroepe, om des Waerheits vville, een ieder, die sich hier toe sal vwillen inlaten; niet uyt haet; vvant die is vyandt van die, vvelcke de Waerheit recht ondersoecken en believen; maer uyt enckele liefde van de vvaerheit. Voor dese alleen sal ick vvijcken; ende niet alleen gheluck, maer oock eere stellen in haer dadelijck in te volghen, by aldien ick daer van afdvvalende soude mogen vverden bevonden. Indien dan oock de vvaerheidt ende dese mijne meininghe bevonden mochten vverden met den anderen over een te comen, soo stae dan oock achter rugge de soo veel dusent jarige leughen; die als eene gbeblanckette ende geceruyfde hoere ofte schoonschijnende *Wat*, maer in der daedt een rechte *Niet*, het meerdere deel

deel van de uytnemende verstanden van vele eeu-
 vven tot noch toe heeft bedroghen; ende, niet
 ick, maer de rechte ende in alle deelen sonder
 moeite ofte bedriegende pracht haer hier opdoende
 oprechte waerheit hebbe alleen de eere, van
 voortaan aengenhomen, ende alleen
 gheacht te vverden.

E I N D E.

~~18403~~

V952

